

N. 1247

№ 9

Spetsiaalne fond

Rõigi maade töölisel, ühinegem!

Klassiwoitlus

Peterburis, 1. septembril 1919
Fontanka 53, t. 9. Tel. 4 36 02

Kommunistline tuuliri

Üksikute nrte innad: nr 1/2, 3/4 ja 5/6
à 4 r., nr 7 2 r., nr 8 4 r. ja nr 9 8 r.

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

SP-4961

PE 1470

Franz Mehring

M. Uritski.

W. Wolodarski.

Tulewikule wasta.

Kuumawa rinnaga pimedat udu lõhkudes; mürinaga, wilega, tugewa sisinaga waikiwaid, külme väljasid kohutades; kui leekiw wõitluselelutse, kui waenuüüd, tuliseid sädemeid wasta põhjata taewast kihutades: nõnda tormab raudne üiglane, inimese käte ja mõistuse töö. Masinisti käele sõnakuulelikult alla eites tormab ta edasi; ta tormab — edasi!

Ae, masinist! Suru tugewamine regulaatorit! Ahjukütja! Weel süsi katla raudkurku! Peatust ei tule nii pea!

Raske tendri järel on wagunid nagu ahelalülid ritta lükitud ja irmutawad endi ülgawate akendega kui tulemadu külma ööd. Nende sisemus on inimestega täidetud. Nende südames on lootus. Põnewate pilkudega aknaklaasidest läbi tungides ootawad nad — kas ei päista juba üiglalinn. See linn, kuhu nad kannatamatalt kipuwad, kuhu neid masinist wõimsal käel wiib.

Ikka weel, ikka weel süsi raudsesse sisekonda! Wekslitest läbi, jaamadest mürrinal mööda, ilma peatamata, sest see on kiirsõit, torma, raudiiglane! Peatamata! Kui weest puudu tuleb, siis täidame katla endi werega! Kui süed lõppewad, siis kütame endi kehadega raudahju. Edasi!

Silmapiir kahwatub . . . Seal läbipaistmata udus akkab tume walguš kumama. Suureneb . . . laieneb . . . selgib! See on linn, mis sealt paistma akkab. Tema see saadab sealt tulekuma.

Weduri põlewad silmad puutusid selle walgusekumaga kokku. Kui wennad kaisutasid nad raudlinna tuledega. Meie sõidurong ja tema, see on üks ja seesama! Kihuta we e edasi, raudiiglane! Kahekordseks nõgiste rataste weeremisekiirus! Weel silmapilk ja meie oleme eesmärgil. Rutem . . . rutem! Edasi!

A. Kraiski.

Gesti „ärarippumata“ wabariid ja kommunistid.

Jaani Kuweli.

Kui jeda agarust tähele paned, millega ihe Balti päkapikkumehe — „ärarippumata“ Gesti wabariigi walitus Wene walgefaarti toetab, küsid tahtmata, millega jeda seletada, et „kõige demokraatlisem riik“ niisuguse joowastusega nende kae alt feltimehelikult kinni oiab, keda ta oma südamepõhjas kõigest wäest wihtab. Millest see tuleb, et Plehwe, Robedonostsewi ja kompani järelejäijad, keda Gestis wähemalt 90 protsenti elanikkudest filmatseas kallida ei wõi, kes iljuti Jamburi, Dudowa ja Pihtwa maakondades kõige jultunuma kapi- ja kantsitudiguse maksma panid, millejarnast wiimsete aastakümnete tsaarwalitlusgi ei tunnud, Gesti poliitikaliste juhtide meelest nii soowitawad naabrid on, et isegi raskest sõjalised ohwrid, maa wõimatu täbar majandusline seisuford ja ifka suurenew sõjatüdimus rahwa ja sõjawäe keskel lubab neid uusi ja uusi plaanisid nõukogude Wenemaa wasta sepijeda? Kuidas see wõimalik, et Gesti poliitika ninamehed, nagu Tõnisson, kes alati seletanud, et „Wene kasuka puhastamine täidest“ wene laste eneste asti olgu, nüüd ennenagemata wenesõprusega walmis on kas wõi wiimast „suguwenda“ Koltshaki altarile ohwraks tooma?

Tõepoolest näeme niisugust poliitikat juba Saksa okupatsiooni päiwist saadik. Muudugi ei määra Gesti poliitikameeste tegelisi sammusid wenesõprus ära, waid palju „kõrgemad“ ja „sügawamad“ põhjused. Tsandad Tõnisson, Strandmann, Ast ja kompani ei ole niisugused kolumatfid, et mitte aru ei saaks Wene mustafajaliste ja kadettide imperialistlistest püüetest — sellest, et Koltshak, Denikin ja Judenitsh ning kõik teised Wene walged „kartuliwabariigi“ teisel päewal pärast Wene nõukogudewabariigi langemist ära keelawad. Tarwis on selle wasta kindlustust.

Gesti kodanlus ja sotiaaläraandjad püüdsid omal ajal filmapilkude ära kasutada,

mil nõukogudewalitus Saksa wägede eest taganes. Seckendorffi saabas tallas siis liig jämedalt porisise „ifeseiswuse“ ilbud, mis waewalt 24 tundi lehwisid. Sellepeale pööras kodanlus (peale Maalidu, kellele Seckendorffi ärtfogiriik küllalt eanäis) liidulaste poole, kellede kõigitreppide all nende saatkonnad juba ennegi kiirutasid. Sellestsaadik loodawad Gesti ifeseiswuslaste filmad Entente (antante — liiduriikide) peale. Manöwerdamise ja loowimise abil arwawad nad wabariigi „ärarippumatuse“ kõigi maade rööwikute küünite wahelt päästa. Entente ees kiirutamise, iga selle nõudmise orjalik täitmine — see on Gesti „ifeseiswuse“, teiste sõnadega, Gesti kodanluse wõimu eest wõitlemine, sest ainult liidulased näiwad jõud olewat, kes Wene walgefaarti, peatsel korda minema nõukogudewalitusust ära kägistada, wõiwad sundida Gesti ifeseiswust tunnistama.

Gesti kodanluse seisukohast oli see loomulikult kõige õigem tee. Nõukogudewalitususe langemist oodati igapäew. Kõige suuremaid lootusid pandi Siberi ifewalitseja Koltshaki peale. Uga kui selle wõitmatuse nagu seebimullike lagunes, kui Peterburi ärawõtmise mitte paari päewa marss polnud, waid Põhja-armee werisjeks tagajärjeta õnnekütkatsjeks sai, muutus kogu Läänes, samati ka Gestis, meeleolu. Ja nüüd loeme juba tõeakonna „Waba Maastgi“, et nõukogude-Wenemaaga rahu üle tuleks kõnelelda.

Seda rahuarvastust Strandmanni ja Seljamaa poolt, kes weel mõni kuu tagasi seletasid, et ainult Entente nõusolekul rahu teha wõimalik on, ei tule kaugeltgi mitte ainult Wene walgefaardi lüüasaamisega seletada. Gestis läheb seesmine oluford ifka raskemaks. Sõjapidamine rööwimis walituselt wiimse jõu, igasuguse looma töö katsetelgi pinda äwitades. Samal ajal kaswab rahulolematuse töörahwa- ja sõjawäeridades. Laiad ulgad, kelledele ette

pa sundati, et Gesti oma iseseiswuse ja demokraatlise korra eesti wõitleb, ühe sõnaga rahwuslisti sõda peab, ei saa aru, miks nüüd sõda edasi wältab, kus Gesti pind kommunistide wägedest „puhas“ ja Wene wabariik rahu pakub.

Kuid peale kõige on asjal weel üks, wõib olla kõige tähtsam külg, mis Gesti riigimeeste õrnu tundeid Entente wasta jahutab. Siidulased, eestkätt Inglise „sõbrad“, on Gesti „ararippumatus“ küsimuses kõige „peenemat“ ja ühtlasi kõige awalikumat rööwpoliitikat ajanud. Need üle ilma tuntud rahwuste enesemääramise kagistajad ja sadade miljonite kurnajad Indias, Afrikas, Iiris tegid osawõtliku näo, kõnelesid demokraatlisest Gesti wabariigist, läkitasid Tallinna natuke sõjariistu ja toidumoonu, selle wasta muudugi linu ja linaseemneid saades. Ja samal ajal korraldasid nad tasailjulesti, et sadamad Gestis oma käpa alla saada ning tegelikult kogu sealses majanduslikes elus ja poliitikas oma mõjuwõim maksma panna. Kõige selle juures ei ole iseseiswuse ametliku tunnistamisega kaugemale jõutud. Kas Inglismaal tõeste sellega tarwis rutata on! Waewalt poolteist miljonit eestlasi Wene walgekaardi tahtmise wasta iseseiswaks tunnistada, kuna 6 miljonit iirlasi ammu asjata sedasama nõuab! Kas tõeste „Inglise tantel“ põhjust on Gesti poliitikaga Iiri rewolutsioonile oogu anda?

Gesti walitjewad ringkonnad näewad tahes-tahtmata, et Inglismaa Baltimere rannal enesele asuma id wabritseb. Inglise imperialistid rehkendawad igatahes wõimaluslega, et ühel kenal päewal neil Indiast ja Egiptusest suu puhtaks pühkida tuleb. Gestist, Lätiist, Soomest uut kaubaturgu ja kapitalide paigutamise kohta teha, Baltimeri oma kätte wõtta, — see ei ole Inglise ärimeestele mitte wastameelt. Wastapidi: jeda on ijegi siis tarwis, kui teised asumaad alale jääwad. Juba sellepärast, et siit tee Wenemaale lähed, millepärast Inglismaa wabrikandid Saksa omadega wägipulka weawad. Aga Gesti ettemõtjatele ja arilastele ei ole see sugugi

moffa mööda, et „nende maal“ kellegi illemwalitsus on. Iseseiswusel on ainult nii kaua mingi wäärtus, kui ta täielise waba wõimaluse annab „oma“ rahwa kaskel äri teha. Kui niijugust wõimalust mitte ei ole, lepiw ärimees ükskõik misjugu riigiwõimuga, kui aga see suuremaid wõimalusi mammonakogumiseks pakub. Misjugu Gesti ettemõtja on selle poolt, et inglased Gesti sadamates peremeesteks saaksid, oma kapitali Gesti tööstusesse paigutaksid, siin oma ärid lahti lööksid, ühe sõnaga senise Saksa kodanluse järeletulejateks saaksid? Igaüks saab aru, misjugu meelega Gesti aritlased, kes endistest adwokatidest, tohtritest ja inseneridest üleöö riigimeesteks, profurörideks, kohtunikkudeks, murijateks saanud, inglase wasta on, kes täielise peremehe kõrkusega „kultuurawaeste pärismaalaste“ peale waatab ja wiimaseid wabalt walitsemast takistab.

Rahujutud Gesti kodanlistes ja wäikekodanlistes ringfondades — need on peaaegulikult loomulik reaktiioon Inglise asumaadepoliitika wasta, ja wiimane on tõeste kodanlikes maailmas tõsine ädaoht Gesti „iseseiswale tööstusele“, „iseseiswale kauplusele“, „iseseiswale ministrile“ (kes arilikult salaja kartulitega, suhkruga, ükskõik millega angeldada armastab wõi börsel õnne mängida ihkab).

*

Iga rewolutsiooniline marksiist waatab kogu Gesti iseseiswuse küsimuse ning sealses marurahwusluse peale kui pisikesse ajutise nähtuse peale, mis praeguses iiglalises rewolutsioonilises käärimises nii tibatillute rakute on, et tal mingit iseseiswat osa pole. Tegew oop Lääne-Euroopa imperialistilistele riikidele, ja kõik Gesti poliitikataarkade „demokraatlise“ riigi ehitamine ning kunstlik „iseseiswuse“ õngitsemine kaob nagu udu päikesse kões.

1918. aasta sügisel, kui Saksa rewolutsioon Baltimaal Sedendorffi ärtsokiriigi toed äwitas, algasid kommunistid wiivitamata töörahwa nõukogude walitsuse ehitamist Gestis. Samal ajal algasid

ka Gesti kodanlased omawalitsuse asutamist. Pea kõik tingimised olid nende kasuks. Nemad olid Gestis, kuna juurem osa revolutsioonilisest ollusest fakslaste eest välja Wenemaale oli rännanud. Kodanlasti toetamid koha peal üleüldiselt Saksa väed; näituseks Marwas panid need meeleitlikult Gestisse tagasitulewatele kommunistidele wasta, kuna üffi 2. Wiljandi polgust ligi sada kommunisti surma sai.

Gesti kodanlus, keda iljem Soome, Rootsi, Daani, Inglise walitsused sõjamoona ja sõjawäelise jõuga aitasid, wõitis. Temal läks korda kogu Gestis oma wõimu maksma panna, mida nowembrikuus, mil meie partei revolutsiooni algas, kufagil weel õiete märgata polnud. Meie saime lüüa. Seda tunnistame awalikult. Pärast seda, kui me täieste territooriumi kaotasime, otsustas meie partei loonulikult Gesti nõukogudewalitsust lõpetada. Meie sõjalised jõud läksid Wene wägede alla.

Kommunistide-eestlaste ees seisab faks ülesannet. Kuigi me internatsionalistid oleme ja töörahwa wõit igalpool meil ühtewiisi kallid on, ometi tunneme meie kõige paremine Gesti olusid ja wõime seal kõige rohkem revolutsiooni eaks ära teha. Kuid nüüd, kus me Wene nõukogudewabariigi pinnal oleme, peame seda waba maad Koltshakite, Denikinite, niisama ka oma „walgete suguwendade“ eest kaitsma, et kõige maailma rööwikud seda revolutsioonikollet ära kustutada ei suudaks. Meie seltsimehed aga, kes Gestis asuwad, töötawad selleks, et kord wõimu kodanlaste käest ära kiskuda. Ja siis, kui awalik wõitlus seal lahti pääseb, on nende Gesti kommunistide kohus, kes praegu Wenemaal, oma seltsilistele appi tõtata, et ühisel jõul Gestis sotsialistlikult kodu üles ehitada.

See ongi kommunistide programm Gesti „demokraatlike“ wabariigi küsimuses, mille üle Gesti kodanlus kirjendab, meid „riigi-äraandjateks“, Wenemaa poolt äraostetuteks jne tembeldades. Meil on praegu täieste ükskõik, kas Gesti wormilikult iseseisew on wõi selleks ainult saada loo-

dab. Me teame ka, et praegusel ajal ainult nõukogude-Wenemaa see riik on, kes otsekohe Gesti iseseiswust tunnistas, kui selle walgetaart oma sõjajäigu seisma paneks ja diplomaatlikult läbitäimist idapoolse naabriga alustada tahaks. 1917. aastal tunnistas seejama nõukogudewalitus Soome iseseiswaks, kuigi seal samati kodanlased riigitiiril olid. Kommunistid on igasuguse rahwusliku rõhumise wastased. Nad ei taha mitte teiste rahwaste kägistajad olla. Kui kohalik töörahwas weel sellewõrra revolutsiooniliselt küps ei ole, et rõhujaid oma turjalt maha raputada, tuleb teise maa kommunistidel sellega leppida, ja Wenemaa nõukogudewalitus ei lähe end wõõraste asjade wahale segama.

Dopis iseasi on, kuidas kommunistid, ja Gesti küsimuses just kommunistide-eestlased, „iseseiswuse ja ärarippumatus“ wäärtust indawad. Meie meelett on enam kui selge, et praegusel ajajärgul, kus rahwaste läbitäimine nüüdse tehnika tõttu üleilmlikuks saanud, kus üksigi riik, olgu ta ka kõige suurem ja tugewam, eraldatult elada ei saa, sotsialistlike maade iseseiswusest juttugi ei saa olla. Kodanline maailm on isikolemisega (indiwidualismusega) algusest lõpuni läbi imbutunud, kuid isegi tema ei saa ilma „wienõukoguta“ läbi, kes kõige maailma saatusi peab juhtima. Weel wähem on see Internatsionaali lipu all mõeldaw. Kõik nõukogudemaad liituwad üheks liiduks, nagu kommunistlikud parteid Internatsionaali läbi ühinewad. Igal maal, isegi wäikesel Gestil, on oma isearaldused, ja niipalju kui need olemas, on ta tõeste iseseisew. Aga raudteed, laewajäigu ühendus, tööstus, warustamine, — see on üleüldiselt rahwuswahelik küsimus. Seda otsustawad wennaerahwad ühiselt.

Sellepärast uwitab meid kodanlike Gesti „iseseiswus ja ärarippumatus“ wäga wähe. Meil ei ole midagi selle wasta, kui kõik maailm, Inglismaast algades ja Afrika Niam-Niam suguarudega lõpetades Pätsi-Tõnissoni-Ästi riigi kõige iseseiswamaaks tunnistaksid. Seda on tarwisgi, kui juba

Gesti töörahwa mõit nii pikale veninud: siis näeb pimegi, mis sellest iseseiswusest (paberipealsest iseseiswusest, mille üle iga Inglise kaupmees, kapten ja konsul abimesse ikstitab) töörahwale kasu on. Kommunistlikult parteid ei talista wiis, kuidas seda küsimust Gesti kodanlike walitfufe ajal naabrid otfustawad, mitte sugugi kõiki rewolutfioonilisi abinõusid tarwitamaft, et mõim töörahwa nõufogude kätte lähets.

Need rewolutfioonilised teed, millede abil meie kodanlike diktatuurra (mõimuwalitfufe) wasta mõitleme, ei eita loomulikult mitte nende maade abi, kus töörahwas mõimul on. Kodanlased tarwitawad samati arutihti naabrite abi, nagu seda fogu aja „wabas Gestiis“ näeme, kus Sakfa wäed, siis Soome püfipoißid ja Daani walgefaart aitas rewolutfioonilise liikumise ära lamma-tada. Muudkui kodanlased teewad seda wargi, kelmufteteel, pettes. Nad kifendawad alati, et mõõrad riigid end teise riigi fifemistesse afjadesse segada ei tohi, aga kui nende mõim wankumas, on nad efimesed, kes mõõra abi järele käfi firutawad. Lähemas minewikus, nagu kõif wägaästi mäletawad, kägistaßid Soome mannereimlased Sakfa wägede abil fealse punafe walitfufe ära. Sakfa wäed purustafid käesolewal aastal nõufogude-Latwija. Praegu tungib Petljura poolafatega Ukraina peale.

Meie aga ütleme awalikult: Rewolutfioonis on kõigi maade tööllised liidulased. Kui Gestiigi sõjariistus klassiwõitlus käimas, ei ole kohalistel tööllistel kriitilisel filmapilgul mitte ainult õigus, waid ajalugu otsekohe k o h u s t a b neid naabruftes afuwaid teistest rahwustest selfilisi appi kufjuma, et werine eitlemine mõimalikult

lühife oleks. Teifiti ei saa ega tohi internatfionalift selle küsimuse peale waadata.*

Iseafi on, millal teiste maade töölliste abi tarwis on ja kas see teatud filmapilgul soowitawaid tagajärgi toob. Wene rewolutfioon läks oma efimesel afmel täieste ilma feesugufe abita läbi. Teatud oludes ei aita kõige parem teiste abi rewolutfiooni kindlale mõidule. Pöörefilmapilgul peab riigi oma töörahwas igatahes selle mõõra küps olema, et ta ife oma watasteft juudab jagu saada. Muidu tuleb pärast paratamata nähtus, et kohalikud jõud mitte mõimu oma käes ei suuda pidada.

Raske on prohwet olla ja wormi ette ütelda, kuidas Gesti töörahwas mõimule pääseb. Aga sõnakuulelik maa wäljakurnamine liidulaste uwides, kaswaw wiletfus Gesti töörahwa ridades, rased ohwrid inimeste elule ja terwifele lubawad arwata, et Gesti töörahwas, feal ulgas ka selle töörahwa pojad walges wäes, rewolutfioonilikumaks faawad kui kunagi enne ja et sellepeale waatamata, kas Gesti wabariik lähemal ajal Wene nõufogudewalitfufega rahu teeb mõi mitte, kas tema „ätarippumatus“ Inglise, Ameerika ja teiste krolodilide poolt tunnistatud on mõi ei, — fealse kodanlike diktatuurral ootamata nõnda aprad fawijalad ilmuwad, nagu me seda praegu endile ette kufjutadagi ei tihfa.

* Gesti kah-kommunistid jofiaalrewolutfionäärid, kes kümne korda kommunistidega koos on tõõtanud ja kaks-kümmeid korda imulõbinaga juureft on ära jooksnud, et afutawa-fogu meeste laagris uhuafult paluda, on nüßid ulkade mõjul jälle nõufogudewalitfufe poolt. Ainult selfe ei saa need „internatfionalistid“ jagu, et Wene punafewälalased, kui nad Gesti töörahwa walitfufe sõjawäes Gesti walgefaardi wasta sõdijid, mitte waenlased ei ol-nud, waid Gesti töölliste wennaß, liidulased. Kuid kas mõi koptalift järjekindlust neilt kafe talu sulastelt nõuda on niifama raste, nagu arwata, et taewalift kunagi maapealised afjad maaltidu oolets jätab ning ife ainult pilwedepealsete küsimustega tegemift teeb.

Maafüsimus ja ajutaw-fogu walges Gestis.

Üksikuteft walgete ajalehtede numbriteft, mis nende ridade kirjutaja kätte ulatanud, on näha et praegu ajutawas-fogus maafüsimuse, see tähendab Gestis kõige tähtsama majandusliku elu küsimuse otjustamine käsil on. Selle küsimuse otjustamist on oodanud inge kinni pidades kümnete, isegi sadade aastate jooksul peaaegu terve Gestis rahwas. Müüd on wiimaks kätte jõudnud filmapilt, kus raske kiwi rahwa südameft peab weeretatama ja rahwa maanälg kustutatama.

„Peab!“ Aga kas on ajutaw-fogul tööpoolest tahtmist ehk võimalust jeda küsimust lõpuliselt ära otjustada? Selle küsimise peale tuleb eitawalt wastata.

Magu minu käsitufel olewateft puudulistest teadetest näha, pole maaseaduse-eelnõu kaugeltgi mitte walmis. Ajutawas-fogusse on antud eelnõu ainult üksikutes osades. Komisjoni aruandja seletuse järele puududa eelnõus weel terwed osad. Ka fiskaantud eelnõu olla puudulik ja nõuda ajutaw-fogu poolt parandusi.

Komisjoni olla eelnõu kallal 2—3 kuud töötanud. Isegi statistikalift materjali polla õnnestanud tarwilikul ulgal muretseada, ka see olla väga puudulik. Selle kõrwal olnud waja tutwustada ennast sellekohaste seadustega teistes maades, kokkuseatawat eelnõu 3 korda „läbi lugeda“ jne.

Wõib uskuda, et komisjoni seisuford tõeste raske oli. Maafüsimust Gestis on seni ainult umbkaudu tuntud. Üksigi Gestis uuriija pole selle kallal järjekindlalt töötanud. Sellepärast puudub meil kindlanäoline pilt meie maaoludeft, nii tema staatikast, s.t. praeguseft olukorrast, kui ka tema dünaamikast, s.t. meie maaolude ewolutsioonist pikema aja jooksul. Igatahes, on selged ainult mõned üksikud, aga väga tähtsad asjad. Erities see, et meil seni maanälg walitfes. Poolteist miljonit suureft Gestis rahwast kannatas wähe-malt üks miljon selle maanälja all. Teisefks suurem ja parem osa maast, nimelt ligikaudu 3¹/₂ miljonit desjättiini oli seni Balti mõisnikkude omandus, ehk küll ka selleft maast teatav, kaunis tähtis osa talurahwa käes tarwitada oli. Et kindlad statistikalised andmed selle kohta puuduvad, jeda tunnistas maaseadusekomisjoni aruandja, kelle käes praegu ometi kõik võimalused olid neid andmeid koguda. Ma arwan, meie ei effi suureste, kui rehkendame et Gestis piirides olewate pärisomajamaade ulk, mida mõisaomanikud oma kapitaliga arifid, umbes 2 miljonit desjättiini ulatab, nende andmete järele, mis meie senistest allikatest osalt kaubtsel teel wõime ammutada.

Nõnda siis seisab ajutaw-fogu ees Gestis probleem: umbes 2 miljonit desjättiiniiga 1 miljonit

rahwa maanälga kustutada. Seisuford on ütle-mata raske, ja ülepeäsemine temast wast ainult kõige kangelasemeelsemate jõupingutustega võimalik. Tuleb weel sellega rehkendada, et terwest maaulgast praegusel ajal kestmiselt ainult üks wiendik põlluks on aritud; kõik muu on einamaa, mets ehk soo. Teiseltpoolt, maha arwatud üleüldisest 3¹/₂-miljonilisest maaulgast, 1¹/₂ miljoni desjättiini peal elab umbes 200 000 inimest rentnikkudena, saunikutena jne. Seega jääb üle maaproletariaati, kelle nõudmist wiibimata waja waigistada, ligi 800 000 inge. Nõnda siis, kõik mis ajutaw-fogu wõib anda, ei ulata kaugemale kui 2¹/₂ desjättiini maad inge peale, kestmiselwõdetud neljaingelise perekonna peale seega 10 desjättiini igafugu maad, milleft praegu 2 desjättiini põllumaad. Praeguse Gestis ekstenfiivse maakultuura järele on aga täielise töbjõu kasutamise ja ülespidamise muretsemise alammäär — mitte wähem kui 20 desjättiini igafugu maad, selleft 5 desjättiini põllumaad pea peale. Olen kindel, et ka selle alammäärta suurused talud mitmel pool Gestis endid „maanäljastets“ peawad, jefst Wenemaal, näituseks, loewad endid maanäljastets isegi 30 ja 40 desjättiini juurused kohad, nagu jeda professoride Kaufmanni ja Dehni uurimised tõendawad. Arusaadaw, et nii wäike maatagaraga rehkendades ei wõi juttugi olla selleft, et endist wiletsat ekstenfiivset maaarimist jatkata. Magu teada, walitfes Gestis jeda wiletsam maaarimine, mida wähem maad teatawas üksuses oli, ja jeda parem maaarimine, mida suurem maapidamise üksus oli. Sel ajal kui wäiketalu poeg oma wiletsa põllutüüft pealt fogus 60—80 puuda rukkist desjättiinilt, fogus suurmõisnik 120—160 puuda desjättiinilt, see on kaks korda rohkem. See olenes paremast maapinnast, mille wiljakus mitte ära polnud kurnatud, waid järjekindlalt aritud ja wäetatud, ja mida maksuta ehk ülilodaw Gestis orjade töbjõud aastafadade jooksul võimalikuft tegi.

Mis järjeneb selleft? See, et ka praegusel filmapilgul peaülesanne seisab efitets intensiivse kultuura juure minekus, ja teisefks nende maatagarade arafasutamises, mis seni puutumata jäänud, nagu näituseks kuurtalukohad (wikistite ka pastoraadid) jne. Kus on võimalik Gestis intensiivset kultuurat enne maksma panna: kas suurtes mõisates ehk wäiksetes „popsikohtades“? Wastus on üks: ainult suurtes mõisates. Terwes maailmas leiduvad seni ainult üksikud maad, kus talupoegade maakultuur kõrgemal järjel on kui mõisnikkude maakultuur. Nii on see näituseks Daanis, aga ka seal ainult suuremates talukohtades ja mitte niifugustes popfikruntides,

nagu Cestis mõeldavad. Igalpool mujal maa-ilmal, isegi Saksamaal, Cestist rääkimata, on seni fuurmaapidamine intensiivsem olnud kui väite- maapidamine. Tõsi küll, Saksamaal näituseks on Cestiga võrreldes ka väikemaapidamine nii kõrgelt intensiivselt edenenud, et seal talupoeg 4—5 hektari (üks hektar = 1,09 desjatiini) pealt enamist võib täieste ära elatada. Seal on aga pea terve maa aiakultuura kõrgusele tõstetud ja viimne kui lapike intensiivselt kasutatud. Cestis tähendaks aga praegu niisugune „popside kultuura“ siseseadmine rahwa saatmist väljapääsemata viletsusesse. Sest praegust üleilmalist tööstusekriisist ja masinate, väetisainete, tööriistade jne puudust silmas pidades ei või selle peale mõelda, et Cesti „parcellariused“, saunitud ja popsid maad intensiivselt arima affaktsid. Seega jääb üle wiljata maaarimise tõstmiseks ainuke tee: riigi poolt fuurmaapidamist toetada, praegu võetavaid mõisaid maatainimestele kooperatiivsel ehk kommunaalsel alal arimiseks andes.

Mida teeb aga maaseadusekomisjon ja asutaw-kogu? Sisjeantud maaseaduse-eelndus on kõige tähtsam punkt, nagu meie teadetest näha (wrbl „Tallinna Teataja“ nr 156), — võõrandatud maadel talude asutamine, s.t. fuurmõisate tükkeldamine väikesteks fruntideks, kusjuures maa „põlilise-rendile“ antakse, päriselt aga mitte ei müüda. Aga juba enne kui asutaw-kogu maaseaduse läbiwaatamisele jõudis, tormawad „põllutöministeerium“ ja „maatorralduse peawalitsus“ temast ette, et „tükkeldatud mõisate wiljajagamist“ wiibimata teostada, nagu sellekohasest ilmunud määrustest näha. Nõnda siis on

mõisatetiikeldamine Cestis praegu täies oos. Ta sünnib nagu näha „loomusunniliselt“, ilma misgi läbitõttatud üleriikliku plaaniga. Ei või ju oodata, sest muidu võib rewolutsioon lahti pääseda!

Sotsiaaldemokraadid, kes praeguse Cesti walit- suse eesotsas seisawad, näitawad oma „maaseadusega“ ja „maatorraldusega“ weel kord, et neil midagi ühist pole marksisimiga. Weel enam, neil pole midagi ühist ka sotsiaaldemokratismiga, sest niisugust „maaprogrammi“, nagu praegu Cestis teostatakse, ei leia meie ühegi maa ega rahwuse sotsiaaldemokraatipartei juurest. See on puhas tee rewisionismi kaudu kõige tagurilisemasse väikekohanlusesse. Sest kui Saksa rewisionistid, näituseks David oma kuulsas raamatus põllu- tööküsimuse üle Saksamaal, weel oma otustes enamist Saksa kõrgelt intensiivse väikepõllu- pidamise peale võisid toetada, siis ei ole Cesti „rewisionistidel“ ühtegi wiigipunkte, millega nad oma alastiuletut võitjaid katta.

Suurtalude võõrandamisest ma ei affa rää- kimagi, sest sellest ei või praegune Cesti walit- sus juttugi teha.

Ülepea tuletab Cesti walit- suse tegevus maa- küsimuses tuntud jaanalinmu teguwiihi meele, kes küti kuuli eest seega warju ot- sib, et pea kõrbe liirwa sisse peidab. Enne sellekohase sea- duse wiljatõttamist, enne tarwiliste andmete kogumist asutakse tööle, et võimalikult kiireste väikekohanlusekhihi maal proletariaadi arwel kaswatada. Kuipalju niisugusel poliitikal edu ja wiljakust on, seda näitab lähem tulewit.

S. S.

Rodsjanko ja ta liitlased.

(Wiisil: Miika istus kamburis.)

Rodsjanko istus kamburis,
ohates ja ootes,
punaste eest irmu sees
ja walgeilt abi lootes.

„Nägi liitlast lendawat
ja merel Kolga laewa
ja Saksa maa peal jändawat,
ning affas kurtma waewa:

„Walge Tshuhfna, bratushta,
päästa ädast ära!“
„Millega ma päästan sind,
kui mul ei ole wara?“

„U tantake Ententek,
mot kitsitus on kole!“
„Mis pagan ma wõin parata,
suurtükilisa pole!“

„Nu onkel är von Balti Saks,
lunasta mind sina!“
„Millega, kui pole mul
mehi ega tina?“

„Datka Balahowitsch, hei,
kamburis on paha!“
„Ma pean Pihkwast putkama,
muidu kautan naha!“

Meie organisatsioonid.

Organisatsiooni all mõistame arilikult kogu inimesi, kes oma eesmärgi kättesaamiseks ühinesid, et ühisel jõul seda kätte saada, mis üksikult võimata. Nii näeme, et organisatsioon on abinõu ühel klassil või grupel, et oma eesmärkisid, mis üks klass või grupe omale ülesandeks seab, selle abil kätte saada.

Töölise- või rõhututeklassi organiseerimise võimalustest ja wormidest kirjutasid juba suured utopistid kuni Karl Marxini, aga need organisatsiooniwormid ei mahutanud enesesse kogu töolisteklassi terwes ilmas, ei wastanud tegeliku elu nõuetele, sellepärast et nad ei jõudnud wasta panna selle aja kodanluse organisatsioonidele.

Puudus organisatsiooni aluspõhi, mille peale oleks wõinud tugewa organisatsiooni rajada; utopistid ei osanud oma wormidele reaalselt kuju anda, waid tegid seda ainult ilusate sõnadega, ise kodanluse küllusesse ära uppudes wõi kodanluselt abi ja oma ettewõtetele toetust oodates. Teaduslise põhjenduse ja reaalse kuju sai töölisteorganisatsioon alles siis, kui Karl Marx esimise kommunistlise rahwuswahelise ühenduse asutas.

„Kommunistide liit — rahwuswaheline tööliste ühisus, mis selleaegsete olude juures iseenesest mõista salajane wõis olla — tegi oma kongressil 1847. a. Londonis nowembrikuul meile allakirjutajatele ülesandeks, awaldamiseks määratud täielikku teorialist ja praktikalist parteiprogrammi kokku seada,“ seda kirjutas Marx Engelsiga „Kommunistlise manifesti“ eessõnas. See käib parteilise organisatsiooni kohta, kuna aga ilma parteita tööliste organisatsioonid Marxi ja Engelsi töödest niisamasugused põhialused said. „Kommunistlises manifestis läbikäiw põhimõte“, kirjutab Engels teise wäljaande eessõnas, „näitab et majandusline waradewalmistamine ja sellest igal ajal teatawal ajaloojärgul paratamatalt järgnew ühiskondline kihitidessejägumise aluspõhjaks on selle ajajärgu poliitikalisele ja intellektuaalsele (waimlisele) ajaloole, et sedamööda (peale selle kui alg-aja maa-ühisomandus kadus) terve ajalugu on olnud wõitlusterida kurnatawate ja kurnajate, walitsetawate ja walitsewate klasside wahel, ühiskondlise arenemise mitmesugustel astmetel; et see wõitlus nüüd aga sellele astmele on jõudnud, kus kurnatud ja rõhutud klass (proletariaat) ennast oma kurnajast ja rõhujast klassist (burshuaasiast,

kodanlusest) muidu wabastada ei wõi, kui et ta ühtaegu terve ühiskonna jäädawalt kurnamisest, rõhumisest ja klassiwõitlusest wabastab.“

Nende põhimõtete peale toetades arenes ja kaswas töölisteorganisatsioon.

Kuni tänapäewani oleme mitmesuguseid organisatsioonilisi wormisid läbi elanud. Ametiühisused, seltsid, klubid jne olid töolisteklassil kui abinõud oma eesmärkide kättesaamiseks. Nimetatud organisatsioonid koondasid oma ümber kõiki, kes oma tööjõudu müüs, kapitali ori oli. See organisatsiooni koosseisu mitmesugusus mõjus paljude woolude tekkimiseks ametiühisustes, keda meie sotsialistide nime all tunneme.

Sotsialistide nime all tundsiime ja tunneme inimesi, kes mitmesuguste utopiiliste sisteemide jüngrid, nagu Oweni wõi Fourier järelekäijad, siis inimesed, kes oma eatahtlusega, mitmesuguste lappimistega — parandustega ühiskondlisi wiletsusi tahtsid kõrwaldada. Need inimesed seisid wäljaspool töölisteklassi, wõtsid töolisteliikumisest niitelda kaasaaitajana osa, ei uskunud töölisteklassi oma jõu sisse, ootasid abi ja toetust „aritud“ klassidelt.

Sellewasta jõudis osa töölisi oma läbielatud majandusliste ja poliitikaliste wiletsuste läbi kindlale arusaamisele, et poliitikalise revolutsioonist ükski weel küllalt ei ole, waid tarwis on põhjalikult wana ühiskonnakord äwitada.

Need töölisid nimetasid endid kommunistideks juba siis kui Marx ja Engels rahwuswahelisele töölisteorganisatsioonile aluse panid ja windunud wäikekodanluse ja töölisteklassi wõitlusewiiside wahel joone tõmbasid.

Prægusel silmapilgul, kus ka kõige wihasemad töölisteklassi wastased ometigi tunnistama peawad, et Marx oma selge ja geniaalse mõistusega töölisteklassi organisatsiooni wormid õieti üles seadis, nüüd kuulutawad nad sellepärast kommunistluse ja kommunistid inimesesoo waenlasteks, kes kõigi wana ilmakorra seaduste wasta mingisugust lugupidamist ei tundwat.

Muidugi, töölisteklass ei warja oma eesmärkisid. Siin aga ongi meie kohus wahet teha organisatsiooni ja organisatsiooni wahel.

Meie üüdsõna olgu: mitte üleüldine, parteita organisatsioon, waid parteiline kommunistide kollektiiv peab tähpanelikult

kogu töolisteklassi uwide kaitseks wahil seisma.]

Tegelik elu ja organisatsioonide tegewus on näidanud, et pahatihti meie organisatsioonidesse inimesed sautuwad, kes mitte nõnda järjekindlalt proletariaadi wõimu ei oska teostada, ära eksiwad kolme männi wahele, kui küsimus rewolutsioonilist taktikat puudutab, ja tagajärg on see, et meie klassiwaenlased kasulikult ja osawaste kõiki komistusi oma eesmärkide kättesaamiseks tarwitawad. Seda näeme igalpool ja see panebgi küsimuse meie ette, kas ei seisa wiga mitte meie organisatsioonides, ja misugust osa peawad etendama inimesed, parteilised jõud, neis organisatsioonides.

Meie teame, et majandusline kokkulangemine sündis suure imperialistilise ilmasõja tagajärjel. See sõda wiis kodanluse kuristikku, ja töolisteklassi ette tõusis ülesanne seda korda lõpulikult äwitada, mille peale kodanluse rööwpoliitika põhjenes. Lõpulikult wana korda äwitada, tähendab klassi wastuolusid kaotada, eraomandust ühiskonnaomanduseks tehes. Selleks on ainult üks tee — proletariaadidiktatuur.

Kinnipidades põhjusemõttest, et praegusel üleminekuajajärgul kapitalistlisest ühiskonnast kommunistlisesse kindel ja järelandmata organisatsioon töolisteklassi uwide kaitseks wälja astuks, selles organisatsioonis distsipliin maksaks, peab kommunistiline parteikollektiiv esimiseks keskkohaks olema, kes wastutaw on kogu tegewuse eest, mis kollektiivi piirkonnas töolisteklassi wõitude kättesaamiseks ette wõetakse.

Räägitud ja kirjutatud on sellest paljugi, et meie organisatsioonid ei seisa oma ülesande kõrgusel. On püütud ka süüdlasi leida, on wigadest püütud kaugemale minna, neid parandades, aga siiski märkame puudusid iga sammu peal.

Ma ei taha süüdistusi ega etteiteid kellelegi tegema akata, nagu seda paljud oma kohuseks peawad teha; ma tahaks näidata nende wiletsate tingimiste peale, milles elame ja millest ka meie tegelased wälja tulewad.

Praegune klassiwõitlus ei ole näokattepidu, kuhu ainult lõbusaks ajawiiteks minnakse. Klassiwõitluse tõsidusest, kainusest saawad ainult need aru, kes ingeliselt töolisteliikumisest mitte aasta ega kahe jooksul osa ei ole wõtnud, waid kes juba selles õhkkonnas töolisena kaswanud, kõik ädad ja puudused ära kannatanud; selles pesitab juba kindel usk töolisteklassi wõidu sisse, seda inimest ei jõua klassiwõitluse ajutised kautused meeleitmiseni wiia, et

käsiringutades üüda: ah, ega sellest midagi ei tule, kuhu töölised ka omal jõul wõiwad saada. Tööline, kes klassiwõitluses kannatanud, teab et kui wõidule minna, siis ka kautama peab. Meil aga on suurem osa, kelle kohta pühakiri ütleb: waim on küll walmis, aga liha on nõder. Tabab meid ajutine kautus, ei lähe kõik nii korda kuidas seda äraellitatud inimese mõistus ette kujutab, siis on mäng kautatud. Kes sügawamalt meie organisatsioonide eluolu waatleb, näeb ja tunneb et äpardused ja ädaldamised neis ainult ühendused seisawad meie kautustega wõitluserinnal ja inimeste nõrga usuga töolisteklassi lõpuliku wõidu sisse.

Kunstliselt ei saa kellegi elu sees oida wõi organisatsiooni korraldada kui selleks pind puudub, kui inimesed liig abitud. Kui kommunistid, waatame asja peale realselt. Kommunistidel ei pruugi karta ja nad ei kardagi, et praegusel ajal kodanluse wõit wõimalik oleks. Niisama ei mõju nõrgausuliste karjatused ja ädaldamised ka sugugi meie organisatsioonide lõpuliku wõidu peale. Sellest wäljaminees wõtame oma ülesanded kokku, koondame tõsiste wõitlejate read ja astume julgeste edasi.

Tähelpanemise pöörame parteiliste kollektiivide poole. Kollektiivi ülesandeid wõiks järgmiselt awaldada:

1) Kommunistilise partei kollektiiv ei tohi olla selgroota parteiliste seltsiliste kogu, waid kindel osa kommunistlisest parteist, kes wastutaw on oma tegewuses terwe partei ees. Kollektiiv täiendab oma ridasid uute teadwusliste kandidaatide wastawõtmisega. Uute liikmete wastawõtmisega peab sajakordset etteawaatust tarwitama. Wasta wõtta ja eksamile lasta wõib ainult neid, kellede eest üksikud kollektiiwiliikmed (kaks liiget) wastutawad ja keda kollektiivi üleüldisel koosolekul parteisseastumiseks kohaseks tunnistatakse. Soowitused antagu ainult siis kui kandidaat täielikult tuntud, kui ta sõnad tegudega kokku lähewad.

2) Täidesaatwaks asutuseks kollektiivis on eestseisus (presidium), mis kolmest liikmest koos seisab: esimees, sekretär ja organisaator.

Esimees on wastutaw: a) põhjusemõttele tegewuse eest kollektiivis, niisama walwab ta ka selle järele, et parteiprogrammi ja distsipliina täidetaks; b) peab kogu kollektiivi tööga tuttaw olema, et sel juhtumisel, kui keegi parteiprogrammist kõrwale kaldub, kohe takistusi teha; d) peab kollektiivi koosolekul, niisama ka

üksikute liikmete juures, alaliselt partei programmi seletama, niiasti iseeneselt kui ka teistelt liikmetelt nõudes, et kõik tegewus selle programmi täitmine oleks.

Sekretäri kohused.

Et kollektiivi tegewusest õiget pilti saada ja võimalust anda igale kollektiivi-liikmele näha, kui kõrgel järjel parteiline töö seisab, on tarwis: a) järjekindlalt koosolekuprotokollisid pidada; b) üles kirjutada niiasti kollektiivi koosolekud kui ka üksiku liikme aruanded, mis partei tegewust iseloomustawad; need aruanded saata parteikeskkomiteesse, kus neid aja-lehesawaldamiseks kokku seatakse; d) pidada kindlat liikmete üleskirjutust (registratsiooni), kuidas nad koosolekul käiwad ja kirjandust loewad; c) igakuused aruanded wiibimata partei keskkohhta saata.

Organisaatori kohused.

Organisaator on partei elusoon. Ta kätte on kõik niidid kollektiivi tegewuses koondatud, ta peab alalist ühendust parteikeskkohtadega, kutsub iganädalased järjekorralised kollektiivikoosolekud kokku, nõuab et kõigi küsimuste ja otsuste peale parteikeskkomitees tarwilised märkused wõi korraldused tehtaks ja seletust antaks. Organisaator peab kogu parteilise tegewusega tuttaw olema, parteilehtedes ilmuwad juhtkirjad läbi lugema, nende mõttesse tungima ja seda iganädalasel koosolekul wõi miitingutel teistele liikmetele aruand-

jana edasi andma. Organisaator peab ühtlasi ka ise paljude küsimuste algataja (initsiaator) olema. Partei äälekandjas „parteielu“ all kuuluwad kirjatükid ilmugu organisaatori sulest, kus mitmekülgselt meie partei elu walgustatakse. Uued wõtted agitatsioonis ja praktilised ülesanded organiseerimises, neid küsimusi wõiwad ja peawad eestkätt parteilised organisaatorid käsitama.

Kõik see ei ole muidugi kerge, kui me ilma kiituse ja laitudega oma organisaatori waatame. Selle läbiwiimine seisab organisaatorite eneste käes. Kui kindel ühendus on kollektiivide ja keskkomiteega loodud, siis on võimalus kõiki küsimusi selles järjekorras läbi arutada. Siin teewad muidugi meie erakorralised olud takistust, aga *oma tegewusest arusaamine* ja kommunistlike waadete elussewiimine *puhtasüdamliselt*, ilma ühegi tagamõtteta, vähemalt ligindab meid sellele mida püüame, ja siis kauwad igasugused urgitsesised, urjutused, astub selle asemele asjalik arwustamine, keerdküsimuste arutamine.

Organisaator on kollektiivi kompass, mille üks seier näitab eestseisuse, teine rahwaulga poole. Esimine korraldab kogu kollektiivi tegewust, kõrwaldab wäärnähtusid, uurib nende põhjuseid; teine peegeldab eneses seda wastakaja, mis eestseisuse tegewuse järele käib. O. R.

Wahil.

Lõppend wõitlus, püskpangud, kuulirahed;
arwa mõni ühik pauf, ühik üie
kuulda wõitluswälja poolt.
Bäike wearend, walgus astub
aral sammul pödfastiku laha.

Pödlupiiril, metsafeswal kannu najal
istub wahisoldat mõtteid arutades;
waikus mõtted kannab laugele.
Waba elu, tulewik ja õnneajad
füütawad ta inges igatsusetajad.

Enne tuleb käia raske tee . . .

Werisesse wõitlusesse!

Ferd. Liblikmann.

Rewolutsiooni käänuteed ja õige põhijoon.

Rewolutsiooni otsustawate lahingute „kauaksjäämine“ Lääne-Euroopas — kauaksjäämine, mida muidugi ainult meie isikliste ootuste ja soowide kohalt võib kauaksjäämiseks nimetada; mõõn, mis liikumise põnewuses siin ja seal silma paistab; tagurluse jõudude ajutine edasitungimine ühel või teisel rewolutsiooni wäärinnal; raskused, mis uue ühiskondlise korra, kommunismuse teostamisel näit. Wenemaal niisasti majanduslises kui ka teistel aladel ees seisawad; kõik see annab ühele ja teisele asja oletada või küsitledagi, kas suur rewolutsiooniwool käesolewal järgul siiski mitte ei kahane, kas liikumine mitte pärimäge alla ei akka minema, kas tagurlised jõud ometi mitte töörahwawõitlust maha ei suru? Või kas praegune liikumine — sekskorraks vähemalt — tugewate siiasinna wõnkumiste järele mitte ei lõpe mingisuguse kokkuleppega kommunistide ja kodanlaste wahel, kusagil „demokraatlikes“ mülkas?

Iga suur liikumine ajaloos sünnib laineliselt; kõrgete wahutawate arjade wahel tekkiwad mustawad nõod, mille põhjas jõud waibuma ja soikuma paistawad. Järgmisel murdlainel aga näeme, et see waju mine ja waibumine ainult pealtnähtaw oli ja jõupingutus edasi kestab. Võib olla, paisubgi. Meie nägime neid nõgusid Wenemaal rewolutsioonis 1917. a. mai ja juuli wahel, nägime mustawa sügawuse juulipäewade järel, ja isegi mõõdalainud aasta juulil oli mõõn õige tugew ja tuntaw. Ei ole siin pind praegugi rahulik, kuigi arwata võib, et siin ainult suure tormi järelsünnitustega tegemist on, kõige kõrgematest arjadest aga nowembrirewolutsioonis siiski üle oleme saanud.

Lääne-Euroopas ei ole lainetus veel kusagil otsustawaid oopisid annud. Küsimus on, kas ta sinna enam jõuabgi. Kas ei kõnele näit. Ungari nõukogudewabariigi langemine ja Baieri töolistewalitsuse lüüasaamine teist keelt?

Igatahes tähendawad nimetatud nähtused rewolutsiooni lüüasaamist, kuigi ajutist; nendest aga juba üleüldisi järeldusi teha on enneaegne. Nagu juulisündmuste järele enamluse langemise üle õiskamine Wenemaal enneaegne oli. Rewolutsioon käib käänuteesid, ja praeguse rahwuswahelise iseloomu juures, kus jõudude tasapind wäga muutlik ja liikuw on, kujuneb see tee veel seda käänulisemaks ja künkulisemaks. Kuid

kõige selle juures jääb ta kindlaks ühisele üleüldisele põhijoonele, ja sündmuste otsustamisel tuleb seda silmas pidada.

Eestkätt tuleb muidugi majanduslist alus põhja katsuda, sest selles juurdub, sellest üles kaswab iga ühiskondline wõitlus. Selle peal põhjeneb ka praegune rewolutsiooni liikumine. Wiletsus, mis ilmasõda kogu maale tõi, on käesolewa sündmustiku üleüldine tagapõhi, mille peale kohalikud tingimised oma iseloomuliku wärwi panewad ja oma eraldi kirjad koowad. Ühiskondlise liikumise langemisest wõiks juttu olla, kui sõja järele tõeste majandusline elu korralikumatesse ruubastesse oleks akanud minema, kui suurte rahwaulkade elujärke oleks suudetud wähegi tuntawalt parandada. Kuid seda meie ei näe, ei näe märgatawal mөөdul. Sõja ametlikust ja awalikust lõpetamisest oolimata kestab sõja seisukord ja sõda edasi; siin ja seal puhkewad ta tulekeeled uueste lahti, rahwuswaheline seisukord on niisama sõjatiine nagu wiie aasta eest. Maailma lunastaja „rahwasteliit“ on omawahel kõige terawamas wastuolus, sest otsustamata on ikkagi veel ilmasõja suur küsimus — kes peab maailma üle walitsema. Ida-Aasias teewad Ühisriigid awalikult ja salaja igasugust kihutustööd oma „liitlase“ Jaapani wastu. Euroopas waatawad needsamad Ühisriigid wäga wiltu siinsete lepinguosaliste saagikiskumise peale, mida Ühisriigid kuidagi eaks kiita ei wõi, sest et see nende ilmawalitsemise püüdest kriipsu läbi tõmmata ähwardab. Itaalia ja teiste naabrite wahekorras on juba ennemgi juttu olnud, ei ole tarwis enam korrata, et see kõige parem ei ole. Ja tagajärjeks on, et niisugune wõimetus osaline, nagu Rumeenia, terve „rahwasteliiduga“ sõgesikku võib määgida. Nii nõrgaks on omawahelised wastuolud selle ilmapõitjate kimbu teinud.

Selles sõjalises pudrupajas ei ole ühelgi neist wõimalik põhjalikkude majandusliste korralduste peale mõtelda. Teisestküljest takistab seda tööliste alaline wõitlus oma elutingimiste parandamiseks, mis silmapilgukski ei waiki ega wähen. Ja seisukorra paranemise asemel näeme alalist pahenemist. Tööstuse tõstmiseks ja elutamiseks oleks kõigepealt tooreid-aineid tarwis, kuid neid ei ole, neid ei saa. Indias on alaline rewolutsioon, Wenemaal tooresainete allikad seisawad sõjaliini taga, Ameerika Ühisriikidest wälja-

wedu takistas meremeeste ja sadamatöoliste päratu streik, mis Atlandi ranna sadamad kauaks ära alwas... Tooresainete kõrwal on kütteaine niisama adapärane wadjadus. Kuid ka seda ei ole, ja nähtawal ajal on selle saamiseks üleüldse väga wähe lootust. Prantsusmaa, Belgia ja osa endiseid Saksamaa kaewandusi on purustatud, nende kordaseadmine nõuab palju tööd ja aega. Peasüteallikaks oli Inglismaa, kuid seal teatati juba mõne aja eest kohutawast sütepuudusest, mis nüüd, söekaewanduste üleüldise streigi tagajärjel aina kaswab. Ei ole süsi küllaliselt Inglismaal, ei ole Prantsusmaal, ei ole Itaalia. Ei ole loofagi, et neid Ameerikast wähegi rahuldawal mõedul tuleks, ja Poola ning Sileesia kaewandustes on niisama alalised streigid, mis sütesaaki wähendawad... Lühidalt — ei näe lähemas tulewikus mingit tõsist wõimalust tööstuse elustamiseks, et nendele ulkadele, kes juba praegu ilma tööta on ja kelle arw sõjawägede demobiliseerimisega weelgi igal maal kaswab, tegewust, ülespidamise-wõimalust muretseda.

Teisestküljest on tarbeainete jaotamise alal sõja jooksul alastamata sahkerdamine ja mädanus maad wõtnud, mis takistamata edasi wältab. Tarbe- ja iseäranis toiduainete wähesus annab sahkerdajatele wõimaluse indasid kruuwida, ja seda ei lase need werekaanid tarwitamata mööda minna. Walitsuste katsed korralduste teel selleks tõkkeid teha, ei too tuntawaid tagajärgi, küll aga näitawad alaliselt siin-seal korduwad tururahutused ja toidukaupluste lõhkumised, et rahwaulgad isegi nüüd, uue lõikuse saadel, kõige raskemas seisukorras on, millele parandust lootagi ei ole. Sest ainult niisuguses meeleeitlises seisukorras on ulgad wiimaks walmis kannatuseaahelat purustama ja wägiwalda tarwitama, ilma tagajärgede peale mõtlemata.

Tegurid, mis rahwaulkasid rewolutsioonile kihutawad, ei ole seega ammugi mitte kadunud, waid kestawad edasi ja — kaswawad edasi. Kuid rewolutsiooni ei tee mitte ainult majanduslised olud. Need peawad ennem ajude kaudu rewolutsiooniliseks jõuks walmima. Ja praegust ajajärku wõiks just *selleks* walmimiseajaks nimetada.

Rewolutsioon ei saa üppeid teha, ja kus ta neid teeb, seal wõib ta põrutuse tagajärjel lamama jääda. Nagu Ungaris. Seal katsus ta wõimu korraga, enne kui ajude jõud ta teostamiseks küpsenud olid, kommunistide kätte anda. Kuid ta pidi tagasi tulema ja uueste kaswatusetööd al-

gama, et rahwaulkadele *tegelikult* ära näidata, et teist teed ei ole. Ungaris puudus ulkadel weel kokkuleppewalitsuse pettuseõpetund, puudus weel üks suur lüli arusaamise selgitamiseks ja sellele kindlale *teadwusele* tulemiseks, et nüüdsel arenemisejärgul *ainult kahe* wõimaluse wahel walida on: kas kodanluse wõi tööliste diktatuur. Praegu antakse Ungari laialistele ulkadele walusate witsadega seda õpetundi, ja kui need ulgad järgmisel korral wälja astuwad, siis ei mõtlegi nad enam paindlaste pettust uskuda.

Samasugust pettepoliitikat elawad teiste maade töörahwaulgad käesolewal ajajärgul läbi, ühelt poolt ühel, teisalt teisel kujul. Kaugelt suurem osa neist ulkadest ootis ja lootis — osalt sotsiaaläraandjate ja teiste sarnaste poliitikamarodööride walewõrgutuste küüsis sipeldes — sõjalõpulu rahu ja seisukorra parandust. Loodeti õigluse, inimsuse ja poliitilise demokraatia teostamist, millest sõjajooksul suud wahule pasundatud ja suled tõntsiks kirjutatud. Selle asemel kanti lauale Versaille rõõwleping, millele järgnesid manitsused, et rahwuswahelise põnewa seisukorra pärast sõjawägesid weel koju saata ei saa ja rahwal ikka edasi suuri sõjawägesid ja sõjalaewastikka kukil tuleb kanda. Poliitilise demokraatia asemel aga möllab tagurlus ja peab oma metsikumaid wõidupidusid.

Selle asemel et rahutööle asuda, tuli töölistel kodusõtta astuda. Nagu tähendamine, ei ole streigid ja wäljaastumised wõitjategi riikides sõja ametlikust lõpetamisest saadik silmapilguksgi lõppenud. See on rewolutsiooni kool, milles ajud walmiwad, milles rewolutsiooniline jõud kaswab, tegewusele kindlust kogub. Tõsi, see ei sünni järskude üpetega, ei ole sel tihti suuri lahinguid, wäljapoole paistab see nagu liikumise mõõn, nagu ajutine waikus wõitluserinnal. Ja mõnigi, kes teda ainult awaliku rewolutsiooni sõjariistus wõitluse mõedupuuga mõedab, lööb kahtlema, kas see mitte juba rewolutsiooni üleüldist mõõna ei tähenda.

Tõepoolest aga ei ole see muud midagi kui wahutawate arjade wahe, nõgu, milles jõud uuele ülestungimisele walmiwad. Seda tunnistawad meile kõige asjalikumalt meie *wastased*, need kes kõike oma jõudu just selleks tarwitawad, et see ajutine nähtaw waikus tõsiseks ühiskondliseks waikuseks jääks, wõitluse mõõna tähendaks. Nemad kes selle paisuwa jõu sisemist pakitsust tunnawad, kes oma jalgealust ikka enam ja enam kõikuma tunnawad, ei julge salatagi, et nad tulepuruskawa mäe otsas istu-

wad. Wana tiiger Clémenceau, kelle inge peal enam kui ühe tuhande töölise weri aurab, peab, on sunnitud seletama, et kodanliste kihtide walitsemise laul lõpul on, et ainult töölisteklasse walituseohje suudab käes pidada. Kas teie arwate, et see kodanluse timukasulane iial oleks sarnaseid sõnu suust lasknud, kui tal weel wähe- matgi lootust oleks olnud töölisteliikumisest mõrtsukalise wägiwallaga jagu saada?! Ei iganes. See kiwinenud muumia ei sisalda ainustgi tunnet peale wõimuiha ja kasuahnuse. Ta uulilt ei libise ainusgi ettewaatomata ega mõtlemata sõna; selleks on kaheksakümneaastane elukool teda küllalt õoweldanud.

Ja tema „kolleega“, ta ametiwend timukatööl üle kaanali, Lloyd George? Iljuti ilmus ajalehtis teade, Inglise suure ja mõjuwa käremeelik-kodanlise lehe „Manchester Guardiani“ kaastöeline prof. Good seletanud: tema teadwat ustawast allikast, et Lloyd George *salaja* töölisteparteiga läbi- rääkimisi pidawat, et see partei teda oma ministrite ulka jätkaks, kui partei ligemal ajal wõimule pääseb. Teistest Inglise pahempoolsetest kodanlastest olewat suur ulk juba awalikult kodanluse laewast lahkunud ja töölistepartei tiywa alla pugunud, et seal tulewikus omale pehmeid pesasid kindlustada. Ja seda sünnib Inglismaal, kus kodanlus ajalooliselt oma kahte „pühen- datud“ erakonda otse ära kiwinenud pais- tis olewat ja mõtetgi ei lasknud üles tõusta, et selle kahe kõrwal weel mõni kolmas tohiks walitusewõtmise kohta nõudmist awaldada.

Ei Clémenceau ootamata seletus, ei Inglise kodanluse põgenemine kodanluse waju- wast laewast ei ole suurte nähtawate rewolutsiooniwõitluste wili; see on wälja kas- wanud just sellest sisemisest arenemisest, mis praegu wälise nähtawa waikuse kooré all sünnib ja mille jõudu ning oosihti need kawalad poliitikamehed kahtlemata pare-

mine tunnewad, kui meie siin kaugel. Meie ei taha targutama akata, kuipalju sel frondi- wahetusel kodanluse nahakaitse mõttes tagajärge on, ei ka seda ette kawatseda, missugustel teedel rewolutsiooniliikumine edasi wõiks areneda, kas tal seal mingi- suguseid kokkuleppejantiseid tuleb läbi elada, wõi pääseb ta paindlaste lühikese jändamise ja raske läbikukkumisega — see on tulewiku asi näidata. Üks aga on kindel: ei wõi juttugi olla sellest, et tööliste- liikumine mõõna poole läheks, et rewolutsioon langemisele, waikimisele kalduks. Truuks jäädes oma põhijoonele — *tegeli- kult* suurtele rahwaulkadele selges teha ja ära näidata, et mingit muud teed edasi- pääsemiseks ei ole kui põhjalik ühiskond- line rewolutsioon, kui kommunistlise korra maksmapanek — sammub rewolutsiooni- liikumine edasi, siin-seal käänuksid tehes, ajuti ja paiguti wälispidi „lüia saades“, kuid igast juhtumisest uut arusaamist ul- kade ajudesse oowates, alaliselt, ka kao- tuste — ja just nende — kaudu rewolutsioonilist jõudu õhutades ja kokku kuhja- tes. Kuni see walmis on otsustawale lahingule.

Millal see otsustaw oop tuleb — keegi ei tea seda. Wõib olla et see isikliselt ühele wõi teisele „kauaks jääma“ paistab, meie olemé ju tihti läbematad, wõib olla et mõnestgi käänuks enne weel tuleb üle ronida, kuid juttugi ei wõi sellest olla, et rewolutsiooniwõitluste otsustaw silmapilk juba mööda oleks. Ei, sellewastu — meie läheme *edasi, mäest üles*, wastu otsusta- watele sündmustele. Wõib olla et neid juba ligema käänu tagant nägema ulatame. Kui mitte sügis, siis eelolewad talwekuud toowad Euroopas sündmusi, mis meid jälle kord laiemal wõi kitsamal ulatusel liiku- mise lainte arjale tõstwad. See aga an- nab uut jõudu, awab uued wäljawaated, wiib meid jällegi sammu edasi lõpuliku wõidu poole.

H. P.

Franz Mehring.

3. weebruaril suri Berliinis Saksamaa kommunistmuse wanaisa Franz Mehring (l. Meering) ära.

Tõepoolest, rikkal surewad waenlased, kehwal sureb sõber.

Karl Liebknehti ja Roosa Luxemburgi tapsid kurjategijad, kes endid „sotsiaaldemokraatideks“ nimetawad. Franz Mehringi wiis aigus auda, mida see kurb lugu weel kiirendas, mis Scheidemann ja komp. Saksa töölisteklassi kallal ette wõttis.

Franz Mehring sündis 1846. aastal. Nii oli ta siis nüüd aastat 73 wana. Aga kuni kõige wiimse ajani oli Franz Mehring waimu poolt nii südi, et sõbrad teda naljatades kõige nooremaks Saksa kommunistide seas nimetasid.

Mehring sündis jõukas kodanlises perekonnas ja sai täitsa kodanlise kaswatuse. Oma tegewuse esimised aastad saatis ta kodanluseridades mööda; mitu aastat pidas ta isegi tegelist wõitlust selleaegse Saksamaa sotsiaaldemokraatiaga.

80-tes aastates sündis Franz Mehringi ilmawaates järsk pööre: Mehring läheb töölisteklassi poole.

Ja mis Mehringi kohta ästi iseloomulik on: ta ligines Saksamaa sotsiaaldemokraatiaga just sel ajal, kui see Saksamaa walitsuse ja kodanluse poolt kõige kangema tagakiusamise alla langes. Just iseäralise sotsialistidewastase seaduse aastatel, kui Saksamaa sotsiaaldemokraatiast kõik juhuslised liikmeksakkajad ära taganesid, kui niinimetatud „korralikud“ inimesed endi kohuseks lugesid Saksamaa sotsiaaldemokraatia wasta keelt peksta, kui arilased töölistepartei kui katku eest põgenesid, just sel ajal luges Franz Mehring oma kohuseks tagakiusatud, laimatud ja kodanlastest wihatud töölisteparteid toetada.

Franz Mehring astus Saksamaa sotsiaaldemokraatia ulka. Ja juba mõne aasta pärast on ta seal üks nähtawamatest tegelastest, ühes Bebeliga, Willem Liebknechti, Singeriga. Ilgawa ajakirjanikuna sai ta kodanlisele ajakirjandusele kardetawaks. Tema oobid olid alati tabawad. Tema pamfletid Stöckeri wasta (1882) ja alekuulsa Eugen Richteri wasta (1892) wõitsid talle Saksa ajakirjanduses korruga tähtsa koha. Iga poliitikaline pamflet tema poolt sai tähelepanawaks kirjandusliseks ja sagedaste ka poliitikaliseks sündmuseks. Mehringi iga kirjatükk löi wastast walustaste. Iga kirjandusline nool selle tähtsa

wõitleja poolt tabab wastast otsekohe silma sisse.

Aga Mehring oli ka tugew marksismuse teoreetik. Tema isikus näeme aruldases kokkukõlas ead pamfletisti ja wõrdlemata poliitikalist ajakirjanikku. Mehringit loeti esimeseks ajakirjanikuks Saksamaal, tähtsaks ajaloolaseks ja teoreetikuks, peaaegu õpetlaseks. Ajaloo uurimise põllul andis Franz Mehring meile wäga ead kirjatööd materialistlise ajaloo seletuse kohta. Tähtis kirjatöö „Legenda Lessingist“ on kahtlemata üks materialistlise ajalookirjelduse ja marksistlise kirjanduslise kriitika pärlitest.

Iseäranis laialt tuttaw on Mehringi töö „Saksamaa sotsiaaldemokraatia ajalugu“. See raamat ei ole ilma wigadeta. Nõnda on Mehringi waadet, milles ta kogu Lassalle seisukohta ses tükis, milles ta Marxi seisukohaga kokku ei sündinud, enam kui ükskord ja täitsa õieti arwustatud. Mehring ei tahtnud Karl Marxile õigust anda tema wõitluses Lassalle mõne õpetuse wasta („patriotismuse“ küsimuses jne). Aga kõige peale waatamata on see Mehringi töö wäärtuslisem warandus rahwuswahelise töölisteliikumise ajaloos.

90-tes aastates, rewisionistide ja marksistide wahelise wõitluse alguses wõttis Mehring kohe ilma kahtlemata rewisionismusewastase seisukoha. Ühes Roosa Luxemburgiga, Kautskyga ja Parvusega (Kautsky ja Parvus olid siis weel sotsialistid) algas Franz Mehring selleaegaste kokkuleppelaste — rewisionistide wasta sulesõda. Oobid mis Mehring rewisionistidele andis, olid neile alati saatusliselt mõjuwad.

Kaua aega toimetas Franz Mehring Leiptsigi tööliste ajalehte „Leipziger Volkszeitung“ (Leiptsigi Rahwaleht). See oli Mehringi tegewuse kirjandusline õitseag. Ta tõstis Leiptsigi lehe wõrdlemata kõrgusele. Tema töö tõttu omandab Leiptsigi tööliste-leht kõige ilma sotsialistilises ajakirjanduses esimese koha.

Peale selle oli Mehring Saksamaa sotsiaaldemokraatlise teaduslise ajakirja „Die Neue Zeit“ (Uus Aeg) üks toimetajatest ja tähtsamatest kaastöölistest. Mehringi juhtkirjad ses ajakirjas, millele ta oma nime alla ei pannud, waid noolemärgi, olid alati kirjandusliselt ja kunstiliselt eeskujulised tööd.

Aastatel 1900—10 akkab „Neue Zeiti“ peatoimetaja Karl Kautsky paremale poole

kaänduma. Kautsky püiab keskmist rühma, „tsentrumigrupet“ luua. Kautsky akkab Roosa Luxemburgi ja rewisionistide — Bernsteini, Davidi ja komp. pooleoidjate wahe peal looklema. Ses wõitluses jääb Mehring lühikeseks ajaks erapooletuks. Õige pea aga jõuab Franz Mehring selgusele, et Kautsky marksismuse seisukohast taganeb ja äbiwääriliselt marksismuse õpetust kodanlusteenritele, kes endid sotsiaaldemokraatideks nimetawad, teotada annab. Siis kuulutab Franz Mehring ilma kahtlemiseta oma kauaaegsele kaastöölisele Karl Kautskyle sõda. Aeg-ajalt läheb wõitlus terawamaks ja wiimaks lööb Franz Mehring loomukindlusest Kautskyst ja tema rühmast lõpuliselt lahku.

Juba enne sõja algust asutawad Saksamaa enamlased „pahempoolse-radikaalse“ grupe, nagu nad seda nimetasid. Selle rühma esimistena tunnistatud teoreetikutena astuwad üles: Franz Mehring, Klaara Zetkin ja Roosa Luxemburg. Iljem ühineb sellesse grupesse ühe poliitikalise juhina ka Karl Liebknecht.

Siis puhkes imperialistiline sõda lahti.

Augusti 4-dal, aastal 1914 ääletab Saksamaa sotsiaaldemokraatia sõjakrediitide poolt ja läheb sellega lõpuliselt kodanluse poole. Karl Kautsky paneb kõik oma õpetlase-aparaadi seks töösse, et walemarksistliste põhjendustega seda alatut Scheidemanni ja komp. poolt toimepandud äraandmist õigustada. Karl Liebknecht ääletab üksinda sõjakrediitide wasta ja päästab sellega Saksamaa töölisklassi au. Franz Mehring ühineb ilma minutit kahtlemata Karl Liebknechtiga ja kuulutab sotsiaalisamaalastele sõda.

Sel ajal kui Saksamaa marurahwustluse märatsus kõige kõrgema tipuni tõusis, kui Saksa sotsiaaldemokraadid oma jumaldatud monarhi Willemi jalge ees roomasid, kui Saksamaal kõik isamaajoowastuses olid ja kui Saksa töölisklassi seas iseäralise südidusega wihawaenu Inglise tööliste wasta pütatakse õhutada, siis astub Fr. Mehring ühes Klaara Zetkinaga ja R. Luxemburgiga awaliku manifesti läbi wälja, milles nad Inglise tööliste ja kogu tööliste Internatsionaalile wennalisi tundmusi awaldawad. Waja selleaegast meeoleu meeletada, kus kõik üldisest waenust õõgus, et nimetatud kirja tähendusest õieti aru saada. See oli Kolmanda Internatsionaali esimene pääsuke.

Tsimmerwaldi konwerentsile Franz Mehring ise ei pääsnud. Aga ta kirjutas

meile kirja, täis sõbralist toetust. Ses kirjas ütles ta meile: ärge mitte üksi scheidemannlastele walu andke, paljastage kuni otsani ka pooleotsaga „tsentrumi“ pooleoidjaid, keda iseloomuta Kautsky juhib.

Willemi bande peitis Franz Mehringi wangimaja müüride wahele. Teda, aiget 70-aastast wanainimest, peeti wäljakannatamata rasketes tingimistes. Aga nagu teada, ei talitanud Willemi trobikond alati mitte nii äbemataalt nagu nüüd Scheidemanni trobikond talitab. Franz Mehring lasti wangist lahti ja ta asus aja-wiitmata Saksamaa enamlaste ridades tööle. Ta kirjutab salalendlehti, töötab keelatud ajalehes „Spartakus“, ta saadab Sweitsi internatsionaalsesse ajakirjandusesse Saksamaa tööliselikumise üle kirjasid, ta on mitme tuttawama noorema seltsilisega kirjawahetuses, neid julgustades ja wõitlusesse kutsudes.

Liebknecht ja Roosa Luxemburg on wangis, Klaara Zetkin aige. Ükswahe langes kogu „Spartakuse“ ringkonna aateline juhtimine wana Franz Mehringi õlale. Ja Mehring sai selle ülesandega uhkeste toime.

Wenemaa rewolutsiooni esimesel loitmisel asus Franz Mehring täielikult enamlaste poole. Axelrod, Martow ja teised wähemlased, kes paljude aastate jooksul kõigi Saksa sotsiaaldemokraatia juhtidega ja nende seas ka Franz Mehringiga isiklises ühenduses olid, püüdsid waleteadete abil Mehringile seda mõtet sisse ajada, et enamlased Wene rewolutsiooni ära rikuwad. Mehring aga tõrjus enest wähemlaste wale ja oidis täieliselt meie poole.

Tuletame meelega olukorda kohe peale Bresti rahutegemist. Meile kõneldi, et kõigepealt Saksa töölisel seda rahu Saksamaa proletariaadi äraandmiseks akkawad pidama. Igasuguseid laimujuttusid puistati meie kaela sel unustamata raskel, kurwal ajal. Saksa ajakirjanduses ei äbenenud Scheidemanni ja Kautsky pooleoidjad neid laimujuttusid korutamast, mis meie rohkearwulised waenlased Wenemaal meie üle laiali lautasid. Sel ajal tõstab Franz Mehring protestiäält. Ta awaldas tähelepanemise-wäärilise kirjatüki Bresti rahu puhul ja nägi prohwetlikult seda silmapilku ette, kus Bresti rahuleping Saksa imperialistide eneste wasta pöördub, kes selle timukalepingu werestõrgunud Wene tööliste kaela sundisid.

Ja sest ajast saadik saadab meile Franz Mehring niipalju kui tema rikutud terwis

lubab, kirjatüki kirjatüki järele, kus ta täieliselt ja tingimata meile, kommunistidele pooleoidmist awaldab.

Kui Tshehho-Slowaki wastarewolutsiooniline wastaakkamine algas, kui parempoolsed es-ärrad ja vähemlased meid sundisid möega tuppest tõmbama ja punast terrori maksuma panema, siis algas wäljamaal enamlaste wasta keelepeksmine iseäralise ooga. Sõgedas wihas ja uskumata äbematuslega suu wahul kirjutas sel ajal meie wasta kogu Euroopa kodanlaste ja kokkuleppelaste ajakirjandus.

Sel ajal tõuseb jällegi wanake Franz Mehring üles ja ütles ühes selleaja unustamata kirjatükis: „Jah, kuigi enamlased endi wõitluses proletarilise rewolutsiooni waenlaste wasta weel kümme korda alastamad oleksid, ajalooline õigus jääks ikkagi nende poole!“ Ja Mehring lisas siia juure: „Kui enamlased walitsuses pidama jääwad, siis õnnistab nende wõitu terve ilma töölisklass, aga kui ühinenud tagurlusel korda läheb enamlasi kukutada, siis on töölisklass kümneteks aastateks tagasi eidetud.“

Kui spartakuslaste ringkond ennast kommunistlikeks parteiks nimetas, siis oli wana Franz Mehring õnnelik nagu laps. Ta nimetas ennast uhkusega kommunistiks ja unistas nagu kõrgema õnne üle, et ta oma elulõpupäewad parteitööle wõib pühendada.

Wast iljuti läks meil korda ühe kommunistide noorema põlwe spartakuslaste juhiga kõnelda. Kui suure soojusega ja südamlikkusega see seltsiline „meie wanamehest“ Franz Mehringist kõneles. Franz Mehringi poolt tõi ta meile kõige südamlikumaid ja kõige sõbralikumaid terwitusi.

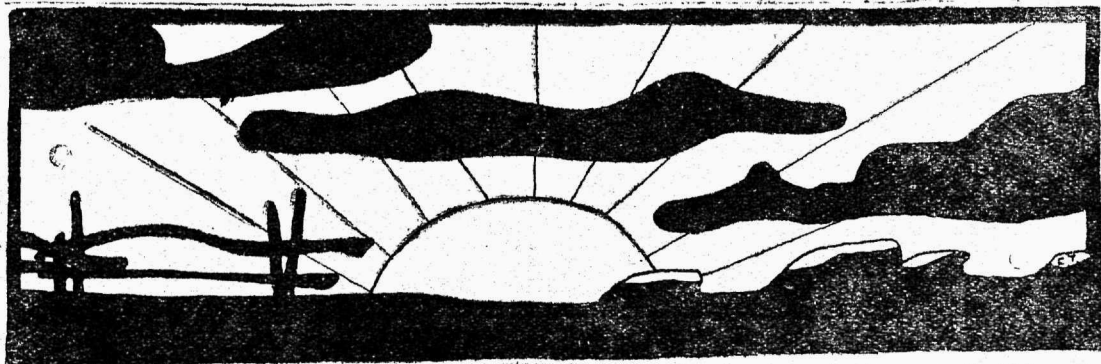
Franz Mehring suri. Ta suri mõni päew pärast seda kui tema isiklised sõbrad Karl Liebknecht ja Roosa Luxemburg metsikult ära olid tapetud, suri sel silmapilgul kui wõitlus kommunismuse eest Saksamaal otsustawasse ajajärku jõudis.

Paljud wanema põlwe tegelased on meie wiimastel aastatel selga näidanud. Niisuguseid inimesi nagu Vaillant ja Plehanow saatsime meie kahepooliste tundmustega auda. Meie olime neile tänulikud nende päratu suure töö eest, mis nad sel ajal korda saatsid, kui nad rinnu woolu wasta läksid, kui nad sotsialismusele teed rajasid. Ja meie pahandasime selle kodanlise poliitika üle, mis nad endi elu wiimastel aastatel ajasid ja sellega töölisklassi asjale suurt kahju tegiwad.

Wana Franz Mehringi saatsime auda oopis teistsugu tundmustega. Aupaklikult põlwitasime meie wana ja aulise wõitleja aua ääres.

Lugejal on meeles 20-aastase nooremehe kuju, keda peale spartakuslaste ülestõusmise mahasurumist rewolwri abil sunniti üüdma: „elagu Scheidemann!“ ja kes surres üüdis: „elagu Liebknecht!“ Niisugune on kommunistiline *noorsugu* Saksamaal. See ennastohwerdaw nooremehe kuju jääb igaweseks eeskujuks eneseohwerdamisest ja truudusest tööliste eaks. Ja selle kõrwal kommunismuse panteonis on igaweste meieilmade ees aastatest rõhutud ja allikspleekinud painutamata Mehringi kuju, kes surmatunnini ainult üht elu tundis, keda üks ainus mõte ja leekiw kirk täitis: *wõitlus üleilmse kommuuna eest.*

G. Sinowjew.

Reaktsioon taganeb

C. Treufeldt.

Märkused töolisteliikumise üle väljamaal.

Rahvusvaheline töolisteliikumine teeb viimaste päevade sündmuste mõjul iiglasammusid edasi uue ilmakorra — kommunismuse poole. Lääne-Europa proletaarlastel, kes alati töolisteklassi revolutsioonilise liikumise eesrinnas seisid, tuleb ka nüüd, kus vähemarenenud kapitalistlikes riigis töolistewalitsus kahekordse jõupingutusega, paremine sõjariistus kurnajateklassi wasta mitmes frondis korruga lahinguid läia, wõitusi ja kaotusi läbi elades.

Ohtu-Euroopa töolisteliikumisel on oma pikk ajalugu seljataga. Mitte kogemata ei sattunud kõik endised töolistejuhid wäikekodanluse umbtänavasse, töolisteklassi revolutsioonilise wõitluse wiisidele selga pöörates, waid see sündis selle rahulise parlamentlase töö juures kodanlusega, mis punase joonena kogu liikumise käigust wälja paistab. Neis maades arenesid selles liikumises juhid, kaswasid oma klassi ideoloogid; need omandasid waated ja mõtlemisewiisi osalt kapitalistlisest õhkonnast täis imbunud teadusest, osalt töolisteklassi teadusliselt põhjendatud materjalistlisest õpetusest; põimisid sellest oma wõitlusetaktika, mis sel ajal töolisteklassi seisukorra parandamiseks kaasa aitas ja wastajõuks sai arenewale kapitalistlasele kurnamisele.

Mida kaugemale selle ühiskonna arenimise protsess läks, mida suuremaks wastolu töolisteklassi ja kodanluse wahel muutus, nad kahte waenulikusse laagrisse jaotas, seda wiltsamaks muutus esimiste majandusline ja poliitikaline seisukord, seda rohkeim paisati ikka uusi ja uusi ulke palgatöolisteridadesse neist wahekihtidest, kes proletaarlaste ja wäikekodanlaste wahel kõikusid, ja seda nobedamalt akkasid töolisteliikumise eesotsas oljad abinõusid otstima, kuidas kapitali paratamata käigu tagajärjel wiltsusessesattunud proletaarlaste ja poolproletaarlaste päästa.

Juhid, ilma et isegi oleks aru saanud, muutsid ise niisamasugusteks wäikekodanluse ideoloogideks, kes vähemate waludega tahtsid ulgalist wiltsusessesekukkumist, kapitalistlise tööstuse tagajärjel, wälja wiia, lootes et sel teel wõimalik on ilma isearalise wapustuseta sotsialistlasele ühiskonnakorrale edasi minna.

Kapitalistline ühiskond läks aga oma loomulikku rada, jõudis oma kõrgema arenimise tipuni — imperialismuseni.

Ilmawarade kuningate wahel oli kokkupõrkamine paratamata. Terweilm oli nende

käes kui terastangide wahel, walitseda wõis ainult see, kes teised puruks jõudis litsuda, et sealt siis omale uusi waradewalmistamise eluallikaid saada.

Selle käigu loogikalik lõpp oli üleilmiline sõda, mis lahti puhkes.

Sõja lahtipääsemisega tuligi nähtawale töolisteklassi jõuetus, nimetatud juhtide poliitika tagajärjel.

Saksamaa töolisteklass, nende organisatsiooni suurus ja liikmete arw andis igaühele lootust, et imperialistlise sõja lahtipuhkemisel Saksa töölised, kui kõige organiseeritum osa kogu ilma proletaarlastest, oskab ja suudab oma mõjuwa sõna ütelda, mis sõjapidamise wõimataks teeb.

Aga ei sündinud seda, ei läinud osaliseltgi see lootus täide ei Saksamaal ega ka mujal.

Pruukisid ainult esimised suurtükipaugud kosta, kui need igal maal sellest wakisid, mida kisendama oleks pidanud.

Inimesed, kelle pead alliks olid läinud wõideldes töolisteklassi parema tulewiku eest, said üleöö äraandjateks, astusid oma eilsete wastaste leeri ja jutlustasid kõigi maade tööliste üksmeele asemel wihawaenu naabrimaa tööliste wasta, kutsusid töolisteklassi oma isamaad kaitsma wõeraste sissetungimise wasta.

Nende juhid olid liikumisest kaugemale jäänud, nende taktika kuni siamaani kehastas rahulikku parlamentlist wõitlusewiisi, nad ei julenud rahwaulka tõsist revolutsioonilist kutset eita, ei julenud neid awalikule wõitlusele kutsuda, sellepärast et nad ise oma ingelise tasakaalu mõjul awalikule wõitlusele kõlbmata olid. Sellesse wõitlusesse oli uusi juhtisi tarwis, kes sellestsinatsest kihwtikarikast ei olnud joonud, mis kauaegne rahulik töö organisatsioonides neile wõimaldas.

Meie nimetasime neid oportunistideks, inimesteks kes usu ulkade revolutsioonilise jõu sisse kaotasid, kodanlusega kokkuleppimises, wennalikus kaastöötamises.

Niisugune pimeöö töolisteliikumise ajaloos wältas kuni Wenemaa revolutsiooni lahtipuhkemiseni.

Tõsine wõitlus igal maal sotsiaaläraandjatega algas Wenemaa revolutsiooniga, kus arusaamisele jõuti, kui wildak ja wastakäiw on see sotsiaaläraandjate taktika töolisteklassi uwidele.

Siiski aga ei olnud kerge ennast sellest silmusest wabastada, mis juba aastakümnete jooksul walmistatud.

Saksa tööliste iseteadwusetunne oli kitsarinnalise rahwuslise tundega segatud, organisatsioonid austasid oma endiseid juhtisid pimedastpeast kui kauaaegseid eeswõitlejaid, nende aususe sisse lootes. Noored, kes rewolutsioonilist tuld täis, ei saanud oma mõju tarwiliste organisatsioonide puudusel ulkadesse edasi kanda ja ei jõudnud sellepärast liikumisele organiseeritud kuju anda.

Ja kui meie lähemalt vaatame Saksamaa ja teiste maade tööliste rewolutsioonilist liikumist, mis kord siin, kord seal lahti puhkeb ja igalpool weriselt maha surutakse, siis wõime need kaotused kõik tarwilise organisatsiooni puuduse arwesse kirjutada, kus ulgalist ülestõusmist oleks juhitud ja mille abil ka endise wana oportunistlise organisatsiooni mõju oleks wähenatud.

Saksamaa rewolutsioonilised töölised said wägaasti aru, et kui oleks ainult keisri troonilt ärakukutamist, niisama ka parlamendi jutukoda tahetud asutada, siis ei oleks ükski tööline sõrme selleks liigutanud, weel vähem oma elu ohwerdanud. Kuid töölised püüawad oma majanduslisi õigusid sotsialismusestel kätte saada, ja kui selleks Scheidemanni-Eberti walitsusel tahtmist ja julgust oleks, siis wõiks Saksa töölised silmapilgu jooksul suuremad wabrikud ja töökojad oma kätte wõtta ja sotsialismust elus läbi wiia. Meie näeme aga et seda ei sünni, Scheidemannide walitsus seab streikivate tööliste wasta kuulipildujad üles.

Streigiliikumine Saksamaal wõtab peale esimest rewolutsiooni palju suurema ja ähwardawama kuju, kui seda enne absolutismuse ajal ette tuli.

Mis ka loomulik on, sest tööliste seisukord ei muutunud „sotsialistlike“ walitsuse ajal sugugi teiseks. Ettewõtjate omawolile ei arwanud enesel „sotsialistline“ walitsus õigust olewat piiri panna. Endised töolisteliikumise juhid said sõnakuulelikkudeks käsikuteks kodanlusele, sotsiaaldemokraatlise partei wahel sündis lõhe, juhtiw enamus tunnistas kodanlusega ühes töötamise õigeks, kuna üks osa (iseseiswad) ilma ühegi kindla seisukohata keskelt läbi-minnes kuldset teed püüdsid leida, wähe-mus ja peaaasjalikult tõsised töölised, kes ka endistes organisatsioonides kui rewolutsiooniline ulk liikus, ainult töolisteklasi intelligenti mõjul isetegewust ei awalदानud, tunnistasid spartakuslaste — Saksamaa kommunistide — taktika õigeks ja astusid „amellise sotsialistlike walitsusega“ awalikku wõitlusesse.

Terwe rida rewolutsioonilisi ülestõusmisi, näituseks Baieris, Amburis, Düsseldorfis,

Breemenis, mis Saksamaa tööstusepiirkondade ulka kuuluwad, algasid esmalt üleüldise streigi kuulutamisega, kus mitte ainult majanduslisi nõudmisi üles ei seatud, waid poliitikalised wabadused ja õigused esimistena wälja kuulutati. 10. jaanuaril Dresdenis peetud töötatööliste meeleawalduse osalised käisid mööda uulitsaid ütletega: „Elagu Liebnecht!“ „Elagu rahwuswaheline rewolutsioon!“ Baieri streigiliikumine lõppes Baieris nõukogudewõimu wäljakuulutamisega, niisama ka Breemenis, mis aga peagi walitsuse wägede poolt weriselt maha suruti, sellepärast et teised tööstuseringid ei jõudnud oma liikumisega järele, mis neid tühtlustanud ja wastarewolutsioonile tugewaks wastajõuks teinud oleks.

Streigiliikumine aga sellepärast ei waiki. Jaanuarikuul streigiwad Ruuri söekaewanduse töölised ja nõuawad kaewanduse rahwandamist (natsionaliseerimist), asutatakse töölise majanduslised nõukogud, kes endiste administraatorite ülesandeid täidawad.

Kewadel puhkeb raudteelastestreik lahti, mis osaliste wõitute ja kautustega lõpeb, kuid täielist streigilaenet raudteedel lõpetada ei jõuta.

Majandusline seisukord Saksamaal on ulka minemas. Kõige suuremat puudust tuntakse süttest. 65 söekaewandusest Ülem-Sileesias streigib 44. Ariliku 12000 waguni asemel päewas kaewatakse sütt ainult 1900 wagunit.

Streigilaene ulatab ka kaubandusliste ettewõtete teenijateni. Berliinis streigiwad nimetatud teenijad, mis peagi ülelinnaliseks streigiks muutus.

Äbistawa rahulepingu allakirjutamise puhul ähwardas Saksamaad protestistreik, mida aga iseseiswuslased ja enamuse sotsialistid ära jõudsid oida. Rahwuswahelisest streigist, mis 21. juuli peale määrati, kutsusid ka iseseiswuslased töölisi osa wõtma. Nii kaugele tõsiseks oli juba seisukord läinud.

Streik ei õnnestanud täielikult ei Saksamaal ega mujal jällegi sellepärast, et osa töölisteorganisatsioonid, kes enne nõusolemist awaldasid streigist osa wõtta, sellest aga wiimasel silmapilgul lahti ütlesid.

Kõik see näitab, et töolisteliikumine Saksamaal päewpäewalt rewolutsioonilise-maks läheb, millest ka see tunnistust annab, missuguse metsikusega walitsuseagendid kommunistidega ümber käiwad. Liebnechti ja Luxemburgi toores tapmine näitab piltlikult, kuidas nad kommunistlike liikumise eest wärisewad.

Wangiwõetud spartakuslasi peksetakse kohtus keppidega. Kodanlised proudad torgiwad neid kinniwõtmise juures päewarjudega, sülitawad neile näkku.

Igalpool walitseb arwamine, et Saksa-maa reaktsioon elab wiimast tunnikest ja et peagi kommunistid pääsewad wõidule.

Kogu sündumuste käik laseb seda uskuda, mis iseäranis wiimasel ajal lootust annab, kui Saksa kommunistid oma jõudude koondamise põhjusemõttel igasugusest osalisest ülestõusmisest töölisi ära oiawad kapitali ja ta käsikutega wiimasele otsustawale wõitlusele walmistades.

Läänes walmib rahwuswaheline rewolutsioon.

Inglismaa töölised peawad niisamasugust wõitlust oma ridades ja walitsuse wasta, kes oma raudrusikaga rewolutsioonilist liikumist Wenemaal ja Ungrias maha püiab suruda.

Inglise töolisteliikumises etendasid juhtiwat osa nende majanduslised organisatsioonid — tradeunionid (ametiühisused), kus peaasjalikult tööliste majandusliste olude parandamine esimesele kohale seati, kuna aga poliitikaliste õiguste eest wõitlemine nende sekka ei kuulunud. Kindel wahe majanduslise ja poliitikalise wõitluse wahel, see oli Inglise proleiaariadil kaua aastaid üüdsõnaks.

Majandusliste oleud parandamine oli tradeunionide ülesanne, poliitikalise wõitluse kohaks oli parlament.

Streik oli Inglismaal lubatud, aga ainult majandusline; streigiga omale mingisuguseid poliitikalisi õigusi nõuda, seda ei lubanud ükski organisatsioon. Aga nüüd tuli muudatus. Maailmasõda, selle järel käiw rewolutsioon, mis kogu ilma wanad aluspõhjad kõikuma pani, sundis kodanlust oma mängimisepoliitikast lahti ütlemata ja tõsise tööliste ülestõusmise wasta wälja astuma. Sel mõjul sündis ka Inglise tööliste ingeelus pööre; saadud õpetundide läbi jõudsid nad arusaamisele, kuhu neid rahuline majandusline wõitlus wiib.

Nüüd kirjutawad Inglise töolisteliikumise pahemal tiival seisjad: „Kõigile, kes mitte pealiskaudselt ei waata, waid liikumise sügawustesse tungib, on selge, et nüüd, kus sõjakriis üle elatud, sotsiaalne ja majandusline pööre läheneb. Kogu õhtu-Euroopa tsiwilisatsioon peab rea raskeid kannatusi läbi elama. Selle üle ei wõi keegi kahelda. Küsimus seisab ainult selles, missugune maa kõige esimesena nende löökide all langeb.“

Seda kirjutati Kanada tööliste streigi puhul, kus streigilaene mitte enam kitsastes

majanduslistes raamides ei püsinud, waid poliitikalise iseloomu wõttis. Mitte streik, waid rewolutsioon waldas Inglise töölisi, mitte streigi, waid rewolutsiooni liikumine puhkes lahti.

Seda tunnistasid ka need parajusmeelsed ja teised „pahempoolsed“ juhid, kui nad konwertsentsil üles kutsusid töölisi järel mõtlema, kas poliitikaline streik Inglise konstitutsioonis ette on nähtud.

Üleüldine protestistreigi laene kolmikriigis — Itaalia, Prantsuse ja Inglismaal — mis juulikuus kawatseti, ei läinud läbi. Aga see ei muutnud ometigi rahwaulkade rewolutsioonilist meeoleolu.

Iseloomulik on tähele panna, et kui kusaigil streigiliikumise juures enamist iseloomu märgatakse, siis jooksewad ära kõik „endised juhid“ tradeunionidest ja liikumise etteotsa ilmuwad uued inimesed, kes liikumist uute, seni wõeraste meetodide järele juhiwad. Ja terwes liikumises kasvab tõsine rewolutsiooniline meeoleolu. Streigi põhjuseks on üleüldine rahulolematumus walitsuse tegewusega, mis ennast nii oma kui ka Wenemaa tööliste wasta awaldab.

Iljuti awaldasid Iirimaa sotsialistid töölistele üleskutse, milles üteldakse: „Irimaal on töölisteklassi ees, kes kõik rikkused ja wäärtused löi, ainult üks tee: Irimaad sotsialistiliseks wabariigiks kuulutada. Töölisteklass on küllalt küps, et wõimu oma kätte wõtta.“ Edasi näidatakse selle peale, et tradeunionid peawad *tööliste nõukogudeks ümber muudetama*. Tradeunionide taktika, rahuliste uuenduste teel tööstuse üle kontrolli kätte saada, ei wiil ilmasgi eesmärgile. Manifest tunnistas tarwilikuks wabrikukomiteede ja töölistenõukogude organiseerimist, kes need otsused mis töölistes teewad täide peawad wiima.

Tähelepanemist Wene proletariaadi wõitluse peale juhtides, kirjutatakse manifestis: „Nüüd ei ole aeg unistada, waid on aeg töötada. Eidame kõrwale erapooletuse, mis ainult walitsewale klassile kasulik on, ja astume wõitlejateridadesse, kes kogu ilma wärisema panewad! Kõik wõim Iiri töölistele, kes ainult Iiri töölisteklassi wabastada suudawad!“

Kewadel tõusis Inglismaal streikiwate tööliste arw ainult maatõöstuses kuni miljon inimeseni. Nõudmised: 40-tunnine tööaeg nädalas. Selsamal ajal puhkes ka Themse jõe laewaehituse tööliste ulgas streik lahti, millest 10 000 töolist osa wõttis. Katkendilised teated, mis töolisteliikumise üle Inglismaalt saadakse, ei luba praegusel silmapilgul täies selguses ülewaadet teha,

aga et seisukord tõsine on, seda wõib tunnistada augustikuul saadud sõnum Inglise ajalehest, kus kirjasaatja praeguse seisukorra Inglise tööstuses wäga ähwardawa leiab olevat. Kirjasaatja arwab, kui seisukord nende päewade jooksul ei parane, siis tuleb Inglismaal raske tööstusekriisis läbi elada. Sündmused wõiwad kokkulangewa pööre omandada, iseäranis sel juhtumisel kui üleüldine streik wälja kuulutatakse. Streikijate arw kaswab kiiresti ja peagi jõuab nende arw üle miljoni. See näitus et Prantsuse ja Daanimaa on sunnitud süsi Ameerikast ostma, kõneleb juba küllalt selgelt, missugust kahju Inglismaa streigist saab ja kuidas see maa rahalist

seisukorda kõigutab. Ja kui nüüd weel arwesse wõtta selle streigi rahwuswahelist iseloomu, mis protestina Inglismaa tege wuse kohta Wenemaal on sihitud, siis awaneb täieline pilt sellest ädaohust, mis Inglismaad ähwardab. Nii kõnelewad „omamehed“ Inglismaa seisukorrast, mis muidugi palju juurelisamist ei tarwita.

Kommunistline rewolutsioon walmib nende tuhandete inges, kes aastasajad pimeduses on olnud; nüüd awanewad nende silmad ja tuhandete suust kõlab üie: Kõigi maade töölised, ühinegem rewolutsioonilises wõitluses oma kurnajate wasta!

(Järgneb.)

O. R.

Narwa „Kiir“

1912—1914.

J. Käsperiti mälestustest.

(Järg.)

5. Wahetohus „Kiire“ ja „Tallinna Teataja“ wahel.

Nõnda tuleks minu arwates wahetohut seltsilise J. Anwelti ja isand A. Kastrat wahel nimetada, mis 1913. a. sügisel Tallinnas ära peeti ja mis ilma mingi otsuse tegemata laiali läks.

Sel pugul kui meil konflikt „Tallinna Teataja“ „paljude töölistega“ tekkis, püüdis Narwa seltsiliste enamus ses asjas „Tallinna Teataja“ „sotsialistide“ wasta võimalikult tagastoidlik olla. Nende arwates pidi püüdma leppimist sobitada, asja mitte terawaks ajades.

Dopis teisel arwamisel olid mõned Narwa seltsilised, kelle ulgas ka mina. Meie saime aru, et meil siin tegemist on kodanlaste kaasjookfikutege, kelledega kokkuleppimine ainult siis võimalik, kui neid wõideldes wõita. Selleks tuli meie arwates kõiki olemasolewaid tegevusewõimalusi kasutada, muu seas awalikku asjaarutamist meie ja „paljude“ wahel.

Kohe peale prowokatsioonilise kirjatüki ilmumist „Tallinna Teatajas“ otsustas nimetatud grupe Narwa seltsilist Kastrale wäljakutsut teha. Selleks saatsin mina oma allkirjaga Kastrale postkaardi, milles kirjutasin, et tema töölise asja äraandja on jne. Et selle kirja peale tükil ajal wastust ei tulnud, kirjutasin uue kaardi, milles toonitasin, et ma teda nüüdjest peale mitte ainult äraandjaks, nagu tänini, waid ka kõige wiletsemaks argpüksiks lugema sunnitud olen.

Siis sain K-lt wastuse, et ta tarwiliseks ei pea minuga midagi diendada, kuna Anwelt temale kunagi rääkinud, et mind Narwas prowokatoriks peetawat. Selle peale wastasin, et ma seda küll ei usu et si Anwelt selles asjas mind kuidagi kahtlustab, küll aga teab seesama s. ühte lugu, kus Kastrat Tallinna sandarmiwaliitsusele teateid andmas käis.

See lugu ise oli järgmine: Kord olla Tallinna sandarmiwaliitus is. Kastrat enese jutu järele teda enda juure kutsunud ja temale ettepaneku teinud

sandarmiwaliitsuse agendiks akata, muidu saadetakwat ta maalt wälja. K. wästanud, et ta midagi sellefarnast ei teadwat, mis sandarmid kuidagi wõiks uwitada. Sandarmid oletanud, et ta ehk wast tulewikus kuidagi neile selles asjas kasulik olla wõiks. K. palunud enesele mõtlemissaega, arustanud oma seltsimeestega asja läbi ja otsustanud nõusse jäädes sandarmidid ninapidi wedada ning ütelnud sandarmitele: „Kui ma midagi teada saan, miiks siis mitte.“ Põjut aega peale selle saanud Kastrat salakirja, mille sisust tema järeldanud olla, et see sandarmite poolt tema proowimiseks saadetud. Ta olla siis peale lähemate seltsilistega nõupidamist sandarmite juure läinud ja sellest kirjast, milles mingisugusest pörandalusest koosolekust räägitud, sinna teatanud.

Seda kõike teadsin J. J. Anwelti jutu järele. Si. Kastrat nõudis J. Anwelti wahetohutu ette „au-teotamise“ ja „saladuse“ wäljarääkimise eest.

See wahetohus astusgi 1913. a. sügisel Tallinnas koftu; esimeheks oli seal A. Rei, Anwelti wahetohutuniktudeks olid J. Kliendach ja W. Kingiseppe, Kastrat poolt H. Gläser ja S. Wirst.

Selle wahetohutu ees tunnistas siis Kastrat, et tema tõeste sarnase asja korda saatanud, milles mina teda süüdistasin, et tema selles aga midagi alba ei leia, et see pealegi teiste Tallinna partei organisatsioonid liikmete teadu ja isegi loaga sündinud, et tema sandarmid ainult peeta tahtnud ja see nähtawaste ilgamaste korda läinudgi, kuna tema pealeselle „wabalt elada saanud“.

Peale ülekuulamise lõpetamist wõttis kohtu esimees oma lõpusõnas „paljude“ tembud äwitawa arwustuse alla, nimetas Kastrat ülespidamise selles asjas alawäärtuslikuks ja parteiliikmele äbistawaks. Selle wasta akkasid Kastrat woliniktud protesteerima, leides, et kohtu esimehel prokuröörina efneda tõlbulik ei olla, sest et tema erapooletu olema peab, selle oma kõnega olla tema aga kõige suuremat erapoolikust awaldanud. Rei wastas, et tema partetasjus erapooletu olla ei saa, kus tema kui s.-d. parteiliige kindla dissiplina alla kuulub,

et üksigi parteilise tema asemel teiski talitada ei või, kui ta mitte partei äraandjaks ei taha saada; erapooletu „rahufohtunik“ võida ka ainult iselises tüliküsimuses ja auteotamises olla. Würst ja Gliafer nõudis selle teadaandmise protokollereimist, terawalt Rei „erapooelikust“ arwustades. Nendel oli filmanähtaw püüd kohtu autoriteeti äwitada, mis nähtawaste mitte nende kasuks ei wõinud otsustada. Rahvlustuse tagajärjel teatas Rei, et tema oma wõlutused maha paneb. Sedasama tegi ka Lilienbach. Wahetohus oli sellega lagunenud. „Narwa mehed“ awaldasid irwitades wahetohu-protokollist wäljamõtteid. Kasra rapis ulk aega „Tallinna Teataja“ weergudel, kord meid wõltsimises, kord muus süüdistades.

18. märtsil 1917. aastal Siberist tagasi jõudes, leidisin Kasra meie partei Tallinna organisatsiooni liikmena eest. Kõige wahaja ilmasõja algusest kuni weebuarirewolutsioonini oli ta „Tallinna Teatajas“ ustamaste „wõidelnud“ kuni lõpuliitu wõiduni. Teiste seas protesteerisin mina ägedaste sarnase wäärnähtuse wasta, mil puhul Kasrat parteist wäljasolewaks tunnistati. Otsus selles asjas oli Eestimaa keskkomitee poolt 1917. aasta juunikuul „Kiires“ awaldatud, mille peale ma ennast siin toetan.

6. Kõrkpõrge Tallinna seltsilistega ja sandarmitena.

„Kirjad“ „Tööliste ajalehe asjus“ meie peaaegu midagi ei annud, forjandust tuli ka wahel isse. Uga wäikene nädalaleht oli niipalju ära teinud, et töölistelehte mõte Gestis tegelikult üles oli wõetud. Oli selge, et töölistelehte wõimalik on wälja anda, ja ka see, et abi siin ainult töölisteulgad juudawad anda. Lehe kindlamale alusele seadmiseks tundus tarbe sefs laiemaid ullasid koondada. Kuidas teda edaspidi wälja anda, selle üle sai mitmel korral nõu peetud. Nimetamisewäärt selles on kaks koosolekut Tallinnas 1912. a. sügisel. Narwa seltsiliste wõlmituna wõisid osa Tallinna s.-d. partei organisatsiooni poolt Tallinnas korraldatawast nõupidamisest. Siisfin Tallinnas M. Kasra juure (Balesna uul. nr 12, k. 2), kus weel mõne seltsilisega tuttawaks sain, muu seas S. Würstiga (keda peale revolutsiooni kui promokaatorit paljastati). Seal samas sain M. K. käest teada, et tema „Tallinna Teataja“ osakonda „Tööliste elu“ toimetab, mis sugune asjaolu kaugemal seltsiliste ringkondades teadmata oli.

See nõupidamine oli ühel pühapäewal 1912. a. oktoobri lõpul Tallinnas Suure Karja uul. meie endise seltsilise ja „Kiire“ kaastöölise Rein Gliaferi korteris. Narwast oli J. Unwelt ja mina, Tallinna s.-d. partei komitee poolt S. Würst, M. Kasra, J. Saks ja R. Gliafer, „Mõtte“ poolt J. Lilienbach. Põhjusmõttelisi lahkimineuid ei olnud, ka selles olime ühes mõttes, et lehte praegu ainult Narwas wälja saab anda; waielus tekitas lehe suurus ja ilmumise sagedus: tallinnlased nõudsid et leht uuesti aastast 4-11 arilise päewalehena ilmuks, kõigi teadusliste ja kirjandusliste lisadega ja kaastöölise palgamaismisega, nii et ta peale sihi ka tuuma

wäärtuse poolest olewate kodanliste lehtedega wõistelda võiks, ehk alwemal korral üks kord nädalas wõimalikult weel suuremal kujul et 3 korda näd. ilmum leht enam linna lugeja tarbet täita ei jõua jne. Meie poolt kokkuseatud eelarweid 3 korda nädalas ilmuma kui ka päewalehe peale, nimetas wiff J. Lilienbach äda- wõi näljaeelarweks, mida elamiseks wahel, suremiseks aga ka mitte palju ei olemat.

Meie J. U-ga olime selles arwamises, et uuesti 1913. aastast päewalehte wälja anda wõimata, peasjalik lt trükitoja puudusel, et sellest summast mida Tallinna s.d. niiaasti trükitoja kui ka ajalehe peale arwastid kokku panna wõimata, et trükitoda asutada ega päewalehte wälja ei saa anda. Ugalte weis ainult kolm korda nädalas wälja anda. Tallinna seltsilised nõudsid kindlasti, et Narwas uuesti aastast peale embatumba, kas üks kord nädalas ilmumata lehte ehk päewalehte wälja antaks, jesi et kolm korda nädalas ilmum leht mitte isse-iseiw, waid mõne Tallinna lehe „saba“ wõiks olla. Et päewalehte trükkimist wõimaldada, pandi minule ette, wiimimata Narwas osaiühisus organiseerida, kes siis juba uueksaastaks trükitoja awaks, mis peale lehe ka teisi tellimisi täidaks ja sellega ka lehte aineliselt toetaks. Neeranis rõhutasid seda J. J. Lilienbach ja M. Kasra. Wiimane arwas isegi, et sel korral, kui trükitojal ilkagi rahanappus tuleks, wõimalik oleks töölistele ajutiselt jao palka wõlgu jääda. Meie J. J. U-ga arwamine, et sarnase osaiühisuse asutamine täieline utoopia on, et täieste wõimata on leida Narwas wõi mujal ärimehi, kes töölistelehte trükitoja peale raha annaks wõi laenu kindlustaks. Trükitoda wõifid asutada Narwa töölisel oma kowikutega, kuid kahjuts pole meil weel sarnaseid seltsilisi niipalju, kuigi Narwas töölist on kes omale majasid ehitawad, mis linna peatfelt juba Kreenholmiga ühendawad, kuid sarnastelt „töölistelt“ meil juba midagi loota ei ole. Tallinlased arwastid, et kui tahtejõudu ei puudu, siis wõib kõik teha. Waielused läifwad terawusteni ja ei jõutud ühelegi kindlale otsusele.

Et Unwelt tegi pisut iljemalt ettepaneku, et Kasra „Tallinna Teataja“ juurest ära Narwa tuleks. Kuid see ei olnud nõus, ta arwas et ta näljaupalgast (40 rbl kuus) elada ei suutwat. Kasral oli irm „Tallinna Teataja“ leiwaahjude juurest töölistelehte juure tulla, mille tulewiku siise tema ei uskunud. Teifel Tallinna nõupidamisel oli wahetord weel terawamaks kujunenud, mis iljem M. Kasra tegevusel kõrkpõrkamifeni läks. Sellest järgmist.—M. Kasra oli „Tallinna Teataja“ toimetuse liige ja töölisteosakonna toimetaja. Tallinna trükitöölised algasid suurstreiki, mille algul „Tallinna Teataja“ edasilmumise otstarbel Dopmanni trükitotta läks, kus tööliste nõudmised täideti, kuna „Päewaleht“ kodanlistest ärralestest ja prouakestest streigimurdjate abil ilmus. „Tallinna Teatajas“ ilmus warsti Dwiigateli tööliste otfus, et Tallinna töölisel „Päewalehte“ boikoteerida otjustanud olla. Sel puhul ilmus „Kiires“ märkus, kus tähendati: „Töölisel, teie wõite uhted olla, kaks kallistest kifflewad teie ingede päraft.“

(Särgneb.)

W. K. P. Eesti osakondade kongress 9—11. VIII.

(Märkus.)

Kes poliitiliste väljarändajate, tsariaegsete sunniasunikkude või sõjapõgenejate elu on tähele pannud või kes meeleolu üle kunagi järele on mõtelnud, mis Eesti tööliste, suurelt osalt just parteiliikmete keskel walitses, kui 1918. aasta weebuaris Eestist välja taganeti, see mõistab wägaasti seda „käärimist“, mida juba ammu enne kongressi laiemates parteiseltsiliste ulkades märgata võis. Tõeste, kas oli wähe selleks põhjuseid! Eesti punastes wäeosades tuleb äraandmine ilmsiks, mille sarnast keegi kunagi ei kartnud. Punane sõjawägi on sunnitud Eesti piiridest eemale taganema, ja seal jääb töörahwale ainuüksi wõllas, wangikoda ehk naljasurm koonduselaagris lähemaks teeks, mis „demokraatliste“ timukate wabadustemaalt välja wiib. Eesti nõukogudewalitsus kaotab maa ja lõpetab oma tegewuse. Ulk parteiliikmeid, kes endid administratiiwseks tegewuseks nagu „kutsutud“ tunnewad olewat, saadetakse lõpetatud asutustest sõjawäkke. Eesti wäeosad koondatakse teist-suguseks üksuseks. Walitsuseasutuste senised kawatused lähema tegewuse kohta Eestis tuleb ajutiselt kõrwale panna. Ja samal ajal ümbritsewad Nõukogude-Wenemaad kõige maailma rööwikud, kuna Ungari sotsialistiline wabariik imperialistide ja sotsiaaläraandjate ühise tormijooksu all langeb.

Niisugune olukord ei wõi oma mõju parteitegewuses awaldamata jätta, iseäranis nende liikmete peale, kes alles mõne kuu, aasta või paar parteis ja kes kommunistilise partei wõitluseteed kui alalist wõidukäiku ette kujutawad. Kollektiivides, asutustes ilmus teatud lagunemine, distsipliina puudus, ädaldamine. Oigus, üksikult enese kohta ei taha wist mitte keegi parteiliikmetest seda õigeks tunnistada. Aga samal ajal leitakse otsata palju wigu, eksitusi, puudusid asutuste, teiste parteiliikmete, wastutawate isikute ja juhtiwa keskkoha tegewuses. „Miks tehti nii, aga mitte nõnda!... Miks jäeti see tegemata!...“ Sõnaga, nüüd on kõik lõpmata osawad asjatundjad. „Ärrad on raekojast tulles ikka targemad kui sinna minnes“, nagu kodanlased ütlewad. Meie ei wõinud, tähendab, keegi on süüdi, Kes? Mina mitte! Mina igatahes mitte! Kes muu kui keskkomitee, walitsus, kõik need, kes wastutawatel kohtadel! Kus sa ennem olid? Ja, aga kes mind tähele pani, ma ütlesin ammu juba!

Kui pärast Tallinnast taganemist 1918. aastal mõned noorukesed, kes enesele waewalt kommunismuse sildi kaela suutnud riputada, ühes sotsiaalrewolutsionääridega meie wanemaid parteiliikmeid ilma ühegi põhjuse ta wangistisid, — kas siis nüüd poolteist aastat iljem ime on, kui parteiridades maad wõtsid wastastikkused süüdistused, kuulujuttude põhjal otsustamine ja kõigi nende süüdistamine, kes midagi teisiti, aga mitte nii ei teinud, et Eesti walged ära purustatud oleksid ja kõik meie seltsimehed Eestis asuksid!

Ja kõigi nende tühjade- ja kuulujuttude, salanurimise ja awalikkude süüdistuste selgitajaks pidi kongress olema, sellest kõnelamata, et mõni üksik seal otsekohe oma pisikesi isiklisi arweid kawatses arendama akata. Meil ei ole weel ei Wenese ega Eestis ainustgi parteikongressi olnud,

mida nii oleks oodatud ja millest nii palju oleks loodetud.

Kõige rohkem rahulolematust sünnitas igalpool keskkomitee tegewus. Etteidetest, mis sellele tehti, on iseäranis selgeste näha, kuidas teatud pettumuste tagajärjel tundmused külmast rahulikust mõtlemisest kipuwad üle käima. Nimelt selgus kongressil, et keskkomiteed täieste teineteise wasta käiwate süüdistustega arwustati. Sõjawäelased leidsid lubamata olewat, et nende organisatsioonidest seltsimehi wäetagustesse asutustesse toodi; linnade organisatsioonid kaebasid, et neilt kõik paremad jõud ära wäeliinile wiidud. Ühed leidsid, et keskkomitee mitte midagi teha ei suutnud, teised pidasid lubamataks, et keskkomitee nõukogudeasutuste tegewuse lõpetamist toimetas ja kõiksuguste administratiiwsete asjadega tegemist tegi (ja need seltsimehed ei wõtnud waewaks eneselt küsida, kes siis sõjapõgenejate, wigaste sõjameeste, nõukogudewalitsuste waranduse jne küsimusi pidi arutama). Kongressil olid peaaegu kõik needsamad saadikud, kes selle keskkomitee iljuti Luugas walisid, ja mõni neist oli nüüd arwamises, et kõige aawawamast resolutsioonist selle asutuse tegewuse indamiseks wähe on.

Kuid sellest oolimata oli see ärew meeleolu ainult „ajutine“. Oli tunne, nagu oleksid kongressiliikmed isegi imestanud: pidi tulema mingisugune kolekum puhastustuli, kuid polnud asja, mida see tuli oleks kõrwetanud. Igatahes kujunes üleüldiselt saadikute meeleolu kongressi lõpu poole kogu niisuguseks.

Wähem wõib seda mõne wanema parteiliikme kohta ütelda. Kongressil oli mõnelgi neist, kes oma pikema parteitegewuse tõttu arukamad peaksid olema, täieste „seletamata“ tung arwustada. Mõni näis seda sellega põhjendawat, et ulkades rahulolematust keskkomitee wasta olemas, ja „ulkadega tuleb rehkendada“. Kuulus isegi arwamisi, et resolutsioonid rahwa („masse“) meeleolu peawad peegeldama. Awalikult tunnistades, niisugune waade on kõige kilplisem muudest kilplustest. Kui imperialistilise sõja algul „masse“ marurahwuslusesse sattus, siis ei tohtinud ometi need, kel marksisti nime mitte ainult wäliseks sildiks ei kannud „massega“ mitte põrmugi rehkendada. Meil on parteis nähtusi olnud, kus „Tallinna Teataja“ toimetusest „puhast marksismust“ on õpetatud, kus mõned osawad kommunistid kodanlaste kateplagina alil Seckendorffile on nõukogude warandusi edasi annud, ja alati on parteiliikmeid leidunud, kes niisuguse wiletsa paindluse oma poliitilises wilumatuses on õigeks tunnistanud. Kas tohib wanem parteiliige siis selle ulgaga rehkendada? Ei, waid ta peab seda poliitilist prostitutsiooni kõige alastamatalt ja terawalt äbiposti naelutama.

Just samati oli lugu läinud kongressil. Kas tõeste mõnigi wanem „arwustaw“ parteiliige aru ei saanud, et keskkomitee wõimatu rasketes oludes töötas, ja et kõik parteiliikmete kogu endid, aga mitte seitset keskkomitee liiget oleksid pidanud saamatuses süüdistama? Kui rasketes oludes tõttu põhjendamata kuulujutud ja kahtlustused tekiwad ning need eemalt ilmunud seltsimeeste kõnedest kostawad, siis on wanemate seltsimeeste kohus tõeasju selgitada, et parteiliikmete ulgas

õiget waadet ja arusaamist olude kohta kaswata. Selle asemel kuulus agar materdamine ja suured sõnad tööst, mida seni ei olewat teha osatud, aga mida tulewikus uus keskkomitee ära tegewat.

Agas kuidas oli lugu tulewikutöö kawatsustega? Niipea kui nende kawatsuse lähem arutamine tekkis, tundus mõnegi alastamata arwustaja waimukehwus. Siin oli õieti kolm küsimust: Punane-sõjawägi, organiseerimise ja kirjastuseküsimused. Esimese kahe kohta tehti ainult tumedaid sõnu ja korrati ammutuntud asju; isegi mingit kongressi tähtsusele wastawat enam-wähem kokkuwõetud resolutsiooni ei pandud ette. Selles osas tuletas koosolek mõnda Eesti kodanlaste kongressi meele. „Edasi“ kirjutab wäga ilusti, et „elawad läbirääkimised tekkinud“ ja „ühel äärel otsusele jõutud“. Tõeste, oleks see kongress Eestis asuwate töölisteulcade esitus olnud, meie parteile poleks vähemalt selle päewakorrapunkti arutamine mitte auks olnud. Kirjastuseküsimuses oli J. Mägil kindel ettepanek, kuid me oleme liig wanad selleks, et uskuda, nagu wõiks ilusate resolutsioonidega kirjandust soetada. Nähtawaste on see ettepanek wastukaaluks aridusewalitsuse kirjastuseosakonna tegewusele, mida mõned „mitteparteiliseks“ armastawad nimetada. Mina ei ole nende ulgast, kes wast kirjastuseosakonna tegewust ilgawaks ja eksimataks nimetawad, kuid kui nelja-wiiekümne wäljaande seas kümnes osa kõigi nõudeid ei rahulda, siis on asi üleüldiselt wäga rahuloldaw. Eksimatad on need, kes mitte midagi peale sõnade teha ei suuda. Me teame wägaasti, et kirjastuseosakond eestkätt mõnegi teise töö oleks pidanud kirjastama. Kuid kirjastada ei saa mitte resolutsioonidega, waid siis kui 1) on neid, kes midagi algupäralist kirjutawad, wõi vähemalt

tõlgiwad, 2) kui tehnilised abinõud takistusi ei tee. Kuidas meil nende küsimustega lugu on, teab igaüks, kes kirjanduse wäljaandmise tingimisi wähegi tunneb. Siin on raskuste tegemist nii trükikodade ja paberi asjus, kirjanikkude puudusest kõnelemata, mida ainult see teab, kes asja mitte kui wõihwõeras linnu-lennu kõrguselt ei waatle. Loodame, et uus keskkomitee tõeste osagi kirjastuse asjus wastuwõetud resolutsiooni nõudmistest elusse wiib, s.o., Eesti töörahwa kirjandust uute wäljaannetega rikastab.

Kuid üksikud parteiliikmed, nagu seda kongressilgi mitmel korral toonitati, ei tee kommunistlik liikumist, see on ulka de asi. Kui kõik parteiliikmed agaralt oma kohuseid täidawad, kui igaüks koha peal ise töötab, aga mitte kõige kohta keskkohast juhtimist ja korraldamist ei oota, näeme teist kongressi, kus keskkomitee vähem süüdistusi kuulab.

Igatahes wõime ütelda, et kõik pahatahtlikud lootused, nagu muutuks parteikongress lihtsalt skandaaliks, ning nagu oleks meie partei lagunemas, täieste aluseta olid. Ei wõi olla parteid, kus täieline üksmeel walitseks. Arwamiste lahkuminekud on paratamatud ja tarwilikud. Aeg kaswatab parteiliikmetes ka ühistunde, nii et mõnigi „mina“-küsimus, mis nüüd wäikliselt wälja wilksatab, kongressidelt kaob. Wähemalt suur enamus saadikuteist lahkus kongressilt rahuldalt ja kindlas arwamises, et ühine töö raugemata edasi wäladata wõib.

Kongress oli õhuaukuks, mis ulga paha auru Wenemaa kommunistlise partei Eesti osakondadest wälja laskis. Kui olud loomulikumatks muutuwad, wõib kindel olla, et järgmiseks kongressiks neid albu kaasidid vähem kogub ja töö siis wiljakam saab.

Kongressiliige.

W. Wolodarski.

20. juunil 1918 langes Peterburis töölste lugupeetud juht ja kõnemees Mooses Marfuse p. Goldsteini, warjunimega Wolodarski, mõrtsuka käe läbi. Tapja jäi fätte saamata, aga fofjaliti-rewolutsionäär Sawinkow ooples Prantsuse ajalehtedes, et mõrtsukatöö nende partei fooraldusel fündinud.

Nasta päraft, 22. juunil f.a. awas tänulft töölste-flass Peterburis Defabristide (end. Senat) pl. ääres oma wabadusewõitlejale auhamba. See oli esimene auhambas praeguse rewolutsiooni tegelasele, kuna nõu-fogude-Wenemaa oma kaheaastasel wältsusel paljudele wanematele wabadusewõitlejatele ja rewolutsioonide ohwritale mälestusefambat üles on seadnud.

Wolodarski fündis Wolonia kubermangus käfttöölise juudi perekonnas. Kohe nooreft east afus ta rewolutsioonilifse tegewufesse ja piilibis fealjuares wahetewahel edasi õppida. Töötas estotfa „Bundis“ lõunalaäne-Wenemaal, istus wangis ja oli wälja-faadetna Archangelski kubermangus. Nastal 1913 rändas Ameerikasse, kus ta rätsepatööwabrikus töötades rätsepatu rahuwahelifsesse ametiühifufesse astus ja Ameerika fofjalilifse partei litte oli.

Ennastfalgawalt wõttis W. töölsteühifumifest kõnemehe-na, ajakirjanikuna ja organifaatorina osa, funi ta aprillil 1917 Wenemaale tuli. Walfuus afus ta Peterburifse ja astus enamlasteparteis tööle. Kaugelt tulles oli ta estotfa wahetuntud, aga oma ande ja agarnife läbi aratas ta peagi üleüldifft tähelepame-mist. Selle kohta jutustas f. A. Lunatfarski oma kõnes Peterburi nõufogude koosolekul, 2 päewa päraft Wolodarski furma järgmifft: „See oli juulifkuus, kui meie parteid purustati. Seltfimees Keenin oli põge-

nema sunnitud, Sinowjew oli tegewufest ära fitud, Trotski istus wangis, uulftfal tapeti enamlaste, meie ajalehed olid finni pandud ja ühifufed lõhutud. Sel ajal tuli neil kes teifes reas töötajid etteotsa astuda, ja nende seas oli f. Wolodarski esimine. Silmapilgul kus fõfikuma olefs wõinud liita, ütles ta: mitte sammuga tagasi. Ta oli üks nendest esimestest, kes kautufest riwatud ridajid julgustada ja waimustada juunfts.“

Seft ajast peale tõufis W. tähtisus wõitlewate enamlaste ridades iga päewaga. Mida enam töölste seas tema wasta lugupidamine kaswas, seda enam wihtkama affajid teda ta wastajed. Alwaliku kõnemehe ja agitaatorina, „Punase Ajalehe“ afutajana ja toimetajana fai ta fõigis ringfondades laialt tutta-waks. Ujem, kus ta fõdanlitfi lehti „seaduslitel ning fõibilifsel alusel“ tribunali abil talftutades waewa nägi, fattus ta walge ajakirjanduse ifeäwalife wiha alla.

Ülemaalnimetatud kõnes fujutab f. Lunatfarski teda järgmifelt:

„Ja teda kardeti, wihati, fifistati, firuti. Teistel leidus pehmemaid sõnu; temaga oli raske rääkida. See oli töölste-flassi ififiline kehastus. Töölste-flass ei armasta walgetes finnastes juttu ajada. Ta ütleb seda mis on. Uga fui fõdanlufesele seda ütled mis on, siis lähed ta tige-daks ja waenulifeks. Ja fui ta ife siis walged finnad käeft wõtab, siis näitab ta oma piilibi ja pigistab nad armuta oma wastafe fõrisse. Kui ta aga kardab ja lödifse, siis nõuab ta inimesearmastust, nõuab pehmust ja ütled wiha-ga: Fõige armutam nende feaft on Wolodarski...“

„Nad walifid jelle, kes neile kõige kardetawam näis. Ma ei tunne salandü peenjust, aga siin on loogikat. Ja nad ise endi neetud Nemsfil, endi aja-lehtedes õigustawad ja seletawad, miiks see just Wo-lodarski oli. Uga selfiltsed, seda peafid nad nüüd wiist küll kahetsema, kui nad seda alatut tapmist kuigi teadwalt juhtisid. Sest j. Sinowjewil oli õigus üteldes: niisugused inimesed tõusjead surres anaft üles kui kangelased, kui iglasjed. Niisugused ohwrid ei jõe italgil punjarkit paigale. Ma nägin täna Wolodarski furnufoha, aga minu peale ei awaldanud ta mitte furnufoha mõju. Mulle ei näidanud nagu oleks ta üffi, et tal külm ja et ta lahfunud oleks. Ma nägin et need kes ta ümber seifid, teda lõpmata juure joojusega ja palawusega ümbritsefid. Ja liikumata punafwäelased, nagu raidkujud, kes ta juures amwahis olid, ja kõik need armastuse ja wihaga ühtlasi täidetud, sojistawad tõõlised, ja see naistõõline, kes tema nagu oma poja juures nuttis — see oli tõõste niisugune nagu kujuraitusjad Kristuse järel nutwat Madonnat kujutawad: tõõnaisterahwas nuttis oma poja juures, aga mitte oma poja, waid oma flasji poja juures. Ja ma ütlen: sel filmapilgul kui ta elust lahkus, astus ta igawesefle elusje. Nüüd kui teie igawest mälestust laulate, ei ole see mitte tühi mälestus, nagu plahjeld õõnsaid wajfkujusid on, waid see on mälestus, millest rewolutsioonilist jõudu wälja woolab. Tema läks igawesefle uinumisele, kuhu juure Prantjuse rewolutsiooni kangelased ja Pariisi Formnuuna ohwrid läksiwad, kuhu mitmed meie rewolutsioonis langenud kallid selfiltsed läksid. Ja tema ilmub nende jekka esimesesje ritta — õpetajana ja wõitlejana. Niisugused inimesed on igawesjed, neid tappa on wõimata. Nad annawad endi jõudame igawesje asja eaks. Wolodarski andis oma were wiimase tilgani tõõliste asja tuluks. Ja jellepärast igawene mälestus talle, kangelase mälestus, õpetaw mälestus, mehijust ja jõudu kaswataw mälestus, mälestus mille

ees ta waenlased wäriwewad, mälestus mis meile rõemus ja uhkusjeks on.“

Peterburi kaitse-komendant j. Peters ütleb kadunud Wolodarski kohta: „Mäletan, kui ma teda esimesi korda nägin, siis pani see mind jahmatama, et nii noorel inimesel nii imepalju teguwõimu wõib olla.“

*

Nõnda ütles Wolodarski:

„Sotsialismus ei kaswa mitte wäikusjes ja tajanduses, waid kõues ja tormis, suures kriisises, kuhu kodanline ilm jattunud.“

„Ambaid kofku piigistades, enesefle tõutust andes, et me ihtgi laimu ega auaawamist ei unusta, tahame endi wõimu ja jõu jalaleseadmisesje tüdimatalt tõõtada.“

„Wõitlew tõõrahwas tarwitab kindla rewolutsioonilise forra maksmapanemist. Ja äda jellele, kes seda rewolutsioonilist korda katjub rikkuda.“

„Püüame jõõdilt jelle eaks tõõtada, et tõõrahwa Wene-maad jeks kindlustada, et misjigused imperialistid jelle peale mõteldagi ei usalda, et kudagimoodi meie kallale kippuda.“

„Imperialistid jääwad ifka imperialistideks: kui palju nad ka õginud on, ifka rõõkem nad weel õgida tahawad.“

„Wilson on targem Kapitalistiline rõõwmõrtjufas kõigi nende seast, kes kunagi maailmas on olemas olnud.“

„Carwis on punastjõjawäge kindlustada, tema kogu suurendada, tema meeleolu tõõsta, tema enesjedistjip-liina ja wõitlusewõimu wälja tõõtada.“

„Kes ka enamlaste wõimuga wõidelda ei tahaks, sel tuleb seda wõimu ammastega närida. Wenemaal pole praegu niisugust ühisfondilist ringfonda, kel nii kõwad ambad oleksid. Kel niisugused ambad olid, neil oleme need suust wälja lõõnud.“

„Kui raske meil ka praegu ei oleks, siisgi usume kindlaste tõõliste klassi wõimuda jisse, tungime edasi ilma kahljuseta ja ilma kõõkumata.“

„Meil on ainult üks tee ees: „edasi, sotsialismusele.“

M. Uritski.

Wenemaa parempoolsed sotsjalistilised parteid ihes kõigi mustade ja „walgete“ era- ja trobifondadega katjusiwad minewal aastal igasugused abinõud ära, et „enamlast“ nõukogudewariigiti korda kufutada. Randteede rikkumise, jõudade ja ladude õhkulajõmife, wabrikute põlemasjüütamife, moonarongide äwitamife ja walgete fätte anonimise juurest jõõõõid nad otsekohe sõjariistus ülestõõsumise ja „w a l g e - t e r r o r i“ — tähtsamate rewolutsioonitegelaste kawafindla tapmisteni. Peale Wolodarskit langes Peterburis 30. augustil j. Uritski (tema tapja, Kanggesefer, tunnistas ennast rahwasotsjalistide-partei liikmeks) ja ühtlasi kipuniti Moskwas j. Kentni elu kallale ja aawati rasfeste (kurjategija es-är Kaplan).

See oli algus, mida proletariaat oma wastafallalitungimifega — punafje-terroriga maha surus. Täna wu 30. augustil, Uritski surnamise aastapäewal, kirjutas Moskwa „Правда“: „Nasta eest tappis kodanlus Uritski ära, aasta eest oleks ta peaaegu Kentni ära tapnud, aasta eest rains proletariaat waenlase kuriteolise kõe otsaft, sel aastal wõtub ta tema mõrtsufakilfe pea maha.“

Mooses Salomoni p. Uritski sündis 2. jaanuaril 1873 kreijilinnas Tserkassõs, Kitiwi kub., Dnepri jõe ääres, suures wanameelses kaupmehe perekonnas. Kui poijike 3 a. wana oli, uppus ta isja jõkke ära ja laps jäi ema ja wanema õe kaswatajale. Wabal ajal käis poijike maalilise jõe kallastel. Sellest peab pärit olema tema pehme ja eesjüdamiline iseloom, mis talle kuni surmani omaduseks jäi.

Kolmeteifflümne aastani uuris wäfte Mooses Calmudi peenjust ja tarkust, siis pääsis ta ema soom wasta õe toetufel Wene kultuura juure ja affas kõige

oma noorufetungiga Wene keelt õppima. Sisjaste-ekfami tegi ta ilgawalt ära ja pääsis kohalisesje progümnaasiumi. Kui ta terve gümnaasiumikursuse Beelaja-Tserkowsi õpetas, olid tal suured teadused Wene ja wäljamaa kirjanduse üle, mida ta kõike müidugi kroonufoolist saada ei wõinud. Kitiwi liikfoolist, kus ta õigujeteadust õppis, ajutas ta üllõp-lasteringijid sots.-dem. alusel. 24-aastajelt õpetas ta illoõppimise ja astus ihte jalawäepolk wabatahtli-sena. Pikka pidu tal seal polnud. Juba kolmandal päewal wõeti ta wangi, sots.-dem. organisatjioonis olemise süüdistusega.

Sest ajast algab ta mangi- ja sunniasunifuelu. Esmalt saadeti ta Jakuti oblastisje, kuhu ta witeks aastaks jäi. Seal jäi ta tiifikusjesje, mida ta elulõpuni põdes. 1905. a. Wenemaal tagasi pääsedes afus ta Peterburis terve jõuga parteifõõle. 1906. a. algul wõeti ta jälle kinni ja saadeti eisteks Wologda, pärast Urhangli kubermangu. Sel ajal läks ta aigus nii rasfeks, et isegi tsaariametnikud teda wäljamaale lubasid sõita.

Sõja algul oli ta Saksamaal, kust ta Stokholmi ja sealt Kopenaagenisje sõitis. Wenemaa rewolutsiooni üle teadet saades rattas ta siia ja pühendas terve oma jõu rewolutsioonile. Temal ei olnud iifflist elu ega iifflist wiisid. Sealjuures oli ta omalaadi romanti-kalistelt pehme- ja eesjüdamiline inimene, mida ta wasta-segdi pidid tunnistama.

Ta elas, wõitles ja langes kui rewolutsionäär. Teifiti ei wõigi õige rewolutsionäär praegusel ajal elada ega surra.

Wastafed aga teadku, et nad rewolutsionäärifid tap-pes rewolutsiooni mitte surmata ei suuda.

Meie sõjaväelaste kirjad ja mälestused.

XVI.

Narwa all.

Sõnajaal, kui rong Samburgi jõudis, ootasin igatsusega millal rongilt lahkume ja Narwale peale mõikime tungida, nagu igauks ütles. Warsti affasimegi suurtükka maha wõtma ja mina ka „oma“ suurtükki, mis aga nõnda kerge ei olnudgi; plattworm oli teiste wägede rongi taga ja meil tuli katkuda kuda maha pääseme, aga oodata keegi ei tahtnud. Pidasime siis aru, igauks armas midagi, aga suurtükid seifid ikkagi paigal. Siis tassisid feltimehed kahelste wana wagunijilda, mis juba wana ja karkine oli, nii et kahtlane näis kas kannatabgi, aga kes seda weel sai külda. Kohe algas töö ja peagi olid mõlemad suurtükid maas — meil neid patareis rohkem ei olnud kui üks tükk — ja obused olid ka maha wõetud. Affas korriste kolimine. Wiimaks, õhtuks olime ka sinnagi jõudnud. Waewalt olime seal õhtast sõdunud, kui batareikomander tuli ja teada andis, et õösel Samburgist wälja sõidame. Kõõs, kes wabatahtlikult tahab kaasa tulla, seft üks wood jäi Samburgi. Kaks suurtükki pidid warsti järele jõudma, aga neid ei olnud aega enam oodata. „Wabatahtlikka“ oli aga palju, nii et komander pidi walima.

Juhtuist minagi sinna ukka ja sõjasõit Narwa poole algas. Oli wäike walge, kui Narwa üteldi lähedal olevat. Komander ois is patareit kohta, mis aga pinedas wõimata oli. Wähe seifitafime ja sõitfime jällegi edasi. Walge läks juba õige suureks ja Narwa linn affas paistma. Wõõrafime ruttu teelt kõrwale majade warju. Jalawäe ahelad olid paarkümmend sammu ees ja kõrwal. Saime aga suurtükki obused eest ära, kui korraga jalawägi hurraa affas karjuma ja kuulipildujad ning püsti löötama. Põllu peal affasid granatid lõhkema. Mina ootasin komandot, millal lasta mõiks. Kuulipilduja kuulid lõhkfid raginal meie ümberringi ja kohe kui ma alt tuli jalawägi joostes, kuda aga keegi sai, patareist mööda; jalawägi taganes. Müüd läks päris porgu lahti. Suurtükki ja püsti kuulid lõhkfid ükskstei möidu, ehk küll selle ragina sees püsti kuulide lõhkemist ei kuulnudgi. Anti käst taganeda. Wadafime suurtükid majade taha ja affasime obuseid ette panema. Teine suurtükk läks juba tuhatsnelja minema ja selle järele kuulitlast, aga esimine — „minu“ — suurtükk oli weel paigal. Panime obused ette, aga need ei wea, püiawad seina ääre; obusemehed olivad ka wadades, ühed päästamad trengisid, teised ajawad obuseid. Rastiohused kihutafid ilma kastita minema ja üks paar suurtükka ka. Maha jäime kolm meest. Wõifime siis luku ja panorama ära ja affasime ka minema, otse kuulide alt läbi Samburgi poole. Meie teine suurtükk lastis juba uuest lohast. Nii tuli õhta; lahing läks üle. Käfime Dubrowkasse. Õösel tõime endi suurtükki ja kasti ära. Enam meid waenlase poolt ei lastud. Selgus, et lahingus endi patareist paar obust olime kaotanud. Nii oli esimine Narwa pealetungimine.

A. K a a l m a n n.

XVII.

„Walgete“ eest eluga ära.

See oli talwel 1918. a., kui Cesti ja Wene punased kommunistide sõjawäed Cestimaale, Cesti

kodanlaste walgetaardile peale tungisid, et sakslaste poolt okupeeritud ja orjastatud Cestimaad ja Cesti töörahvast uueste wabastada, seal uueste töörahwalitjust ja diktatuura maikma panna. Punaste wägede edastungimisel langesid linnad wõitlustes ükskstei järele meie töörahwa wabastajate enamlaste tätte.

Kärsitult ootas iga tööline linnas/ ja maatamees maal, kes äraarmamata wiletsasse oluforda allarõhud oli, „kunas punased päästjad Tartu jõuawad“.

Ei läinudgi wäga kaua oodata, ka Tartu langes enamlaste tätte. Müüd oli walgetel üle pea-laela põgenemine lahti. Ei läinud päewa ega ööd mööda, kus walgete kraamimoorid mööda maanteed Tartu poolt Põltsamaa poole edasi ei liikunud.

Et see maantee minu koduwallast Laewast läbi läks ja mina üsna tee ääres, oma isamajas elasin, siis oli mul seal tee ääres wäga kerdetaw kodu elada. Nimelt just selle tõttu, et ma kui enamlaste pooleoidja ümberlaudu tuntud olin. Siisgi ei olnud taganewatel walgetel aega suure põgenimisetubina peale oma rutulise edastafimise millegi muuga tegemist teha, ja ma wõifin esioija kodu olla.

See ei kestnud aga wäga kaua. Warsti tulid kuulujutud, et walged olla küll esimise jutiga Tartust Põltsamaale põgenenud, aga sealt olla siis, nähes et enamlasted neile järgi ei tule, mingisugune Tartu maakonna „walitus“ kuni Poormani mõija tagasi tulnud, ja meestewõtmise mobilisafiooni wälja kuulutanud. See meestewõtmine käis müidugi Tartu maakonnas nende waldade kohta, kus weel punaseid sees ei olnud ja walged waresed oma tahtmise järgi mõifid talitada.

Warsti tulid ka mobilisafiooni käsud majast majasse, mida „Kerenski aegne“ wallawalitfuss toimetas, seft et see tagurline ja walgete pooleoidja oli. Olid ka teadaanded et mobilisafiooni eest kõrwaleoidjat waljult trahwitakse, kuni mahalastmiseni.

Müüd ei olnud mul enam siin, oma kodu elamisega tegemist. Mina kui maatamees ja rõhutud tööline ei mõtelnudgi walgete-laardise astuda — maksu mis maksab! Seit minu koht on juba ammu oma mõttes ära määratud: see on punases-wäes, kes terve maailma rõhutud töörahwa wabastamise eest mõitleb. Sinna poole ma siis ka püüdfin.

Wiimasel jõulupühäl sai kõigi oma meeste wahel ruttu nõu peetud ja meie sõitfime kõi, mina, kaks wenda ja palju teisi loostealisi noortimehi ära Tartu, kus punased-wäed sees olid.

Tartus elafime ühes fisesjõuduoomi dõmajas ja ootafime, kunas punased-wäed maale edasi tungiwad ehk oma wälle wastandõtmist jõuawad korraldada.

Wiimaks lõppes mitmepäewase linnasolemise järgi kodunt ühes wõetud leib otfa. Kodu olid aga walged sees, nii et leiba tooma ka ei wõinud minna. Seal saime ühel ommikul korraga ea sõnumi: walged on Poormani wälja läinud. Et seda kõi maalt linna tulijad, kes meie poolt nukast tulnud, tõendafid, siis otjufastfin koju minna.

Minu noorem wend oli juba ennem kodu poole ära läinud ja meie wanema wennaga läffime sõnu.

Koju jõudes kuulfime ärewustfõnnitamaid fõngumid. Teati rääkida, et walged uueste Poormani olla tagasi tulnud. Ja nii see ka meie õnnerufeks oli. Waevalt olime tella 7 aeg õhtal 5 minutit kodu olnud. Er n j t B i r k e n b a u m.

Meie uus kirjandus

Eesti kirjastuseosakond

Peterburis, Fontanka 53, k. 9.

Revolutsiooniline ja kommunistiline töörahwakirjandus.

Marx ja Engels. Kommunistilise partei manifest. H Pöögelmanni tõlkes. Teine trükk. 2.40 kop.

Marx ja Engels. Seesama odawas väljandas (ilma eessõnadeta). 1.20 k.

Marx ja Engels. Kommunistilisest manifestist. II. (Eessõnad.) 30 k.

K. Kautsky. Kommunistilisest manifestist. I. (Eessõna.) 60 k.

H. Pöögelmann. Kommunistiline (III) Internatsionaal. 3.50 k.

Wenemaa kommunistilise partei (enamlaste) programm, partei 8. kongressil 18—23. märtsil wasta wõetud. 2 r. 50 k.

H. Pöögelmann. Ääremärkused kommunistilise partei programmi uure. 1 rbl.

H. Pöögelmann. Ühtlane elamisraha üks kommunismuse nurgakiwidest. 75 k.

H. Pöögelmann. Mõned põhjooned majanduslise elu korraldamiseks Eesti töörahwa nõukogudewabariigis. Ind 4 r.

Jaan Anvelt. Tööraha wõimuwalituse kindlustamisest. (Ilmumisel.)

S. A. Kataja. Kodanlaste irmuwalitsus Soomes.

N. Lenin. Riik ja revolutsioon.

N. Buharin. Klassiwõitlus ja revolutsioon Wenemaal.

K. Kautsky. Marxi majanduseõpetus.

K. Marx. Wabameelsed walitsemas.

R. Wakman. Imperialismus. 3 rbl

Kl. Zetkin. Wõitlus wabaduse ja rahu eest Wenemaal. 1.20 k.

L. Trotski. Nõukogudewalitsus ja rahwuswaheline imperialismus. 1.20 k.

L. Trotski. Oktoobri-revolutsioon. (Trükis.)

J. Steklow. Miks me kommunistid oleme. Ind 3 r.

Elagu Esimine Mai. 60 k.

G. Sinowjew. Töolistepüha 1. mai. 80 k.

G. Sinowjew. Meie partei ajaloost. Ind 4 r.

G. Sinowjew. Lenin (Uljanow). Elulugu pildiga.

I. Stern. Ajalooline materialismus.

M. Konkol. 1871. aasta kommuuna ajalugu. 2.50 k.

K. Radek. Anarhistid ja nõukogude Wenemaa. 1 r.

Eesti kommunistilise sõjawäe kirjandus.

Tarwilikumad sõjaasjanduse üksikud sõnad ja üteldused Wene ja Eesti keeles. 1.50 k.

Õppigem sõjaasjandust. 15 k.

I. Mis asjamees on punasesõjawäe soldat.—II. Pea meeles, seltsimees punasesõjawäelanel! 15 k.

Meie lipp. 15 k.

I. Juhatuskiri punasewäelastele.—II. Juhatuskiri sõjariistadega ümberkäimiseks.—III. Oia püssi! 35 k.

Wischnjakow. Kuda eaks märgilaskjaks saada. 1 r. 50 k.

A. Beck. Õppige kuulipildujaga ümber käima. 15 k.

Algin. Meelespidamiseks punasesõjawäe instruktorile. 3 r. 50 k.

Marssimise juhatused. 35 k.

Püssilaskmise juhatuskiri. 1 r.

Eesti punune-sõjawägi ja töörahwa kultuur. 70 k.

J. Jürgens. Punane sõjawägi ja Eesti kultuur. 70 k.

Õpetlik kirjandus.

D-r Aleksandrowski. Lugemisetervisoid. 1.50 k.

Tööraha kalender ja käsiraamat 1919—1920. (Trükis.)

Teaduslik kirjandus.

A. Wallner. Kaswatus ja aridus töörahwa riigi ja majandusteaduse seisukohalt. 9 rbl.

A. Wallner. Ons kool ja eriti töökool meie aridusasutuse ideaal? 3 rbl.

J. Jürgens. Uus ilmawaade ja usuküsimus. (Trükis.)

Timirjasew. Punane lipp. (Trükis.)

Nooresookirjandus.

M. Gorki. Kuidas mina õppisin. 80 k.

L. Descaves. Püssipoiss. 80 k.

W. Buk. Kahekesi. 70 k.

Ilukirjandus.

Eessaare Aadu. Wiimne pauk. 3 r.

Eessaare Aadu. Kalal. 2 r.

Eessaare Aadu. Üle mädasoo. 3 r.

Eessaare Aadu. Raudtee ääres. 1 r.

Eessaare Aadu. Alasti. 8 r.

Eessaare Aadu. Metsa serwal. 1 r.

Nikolai Sõsojew. Kirg ja mõistus. 4 r. 50 k.

Kommunistiline ajakirjandus.

„Klassiwõitlus“. Piltidega kuukiri. Kaksiknumbrid 1/2, 3/4 ja 5/6 à 4 rbl, nr 7 2 rbl, nr 8 4 rbl, nr 9 8 rbl.

„Eesti Kool“. Nr 5—12 à 1 rbl, nr 13 7 rbl.

„Tööraha Kultuur“. Kuukiri. Nr 1—12 12 rbl.

Eesti töörahwa kommuuna nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded nr 1—3 rbl, nr 2 — 2.50 k.

Seinapildid.

K. Marx, N. Lenin, L. Trotski, R. Luxemburg, K. Liebknecht jt — à 1 r. 50 k.

Piltpostkaardid.

J. Sihwer, J. E. Sõrmus, W. Liebknecht K. Liebknecht, Lafargue, Jaures jt, pildid Eesti wäerinnalt — à 1 r.

Kommunistilise partei Eesti keskkomitee Wenemaa büroo (E. t. k. k. ja a. w.) kirjastuseosakond.

17-nes riigitrükikoda, Peterburis, 7. roodus 26.

W. Putis.

Aristusejakkade tegewusest Eesti 1905. aastal.